

Kirikuraba looduskaitseala kaitsekorralduskava 2017-2026

Keskkonnaamet

2017

Sisukord

1	SISSEJUHATUS.....	5
1.1	ALA ISELOOMUSTUS	5
1.2	MAAKASUTUS	6
1.3	HUVIGRUPID.....	8
1.4	KAITSEKORD	8
1.5	UURITUS.....	9
1.5.1	<i>Korraldatud inventuurid ja uuringud .....</i>	<i>9</i>
1.5.2	<i>Riiklik seire .....</i>	<i>10</i>
1.5.3	<i>Inventuuride ja uuringute vajadus .....</i>	<i>10</i>
2	VÄÄRTUSED JA KAITSE-EESMÄRGID.....	11
2.1	LIIGID.....	11
2.1.1	<i>Ülevaade kaitsealustest linnuliikidest.....</i>	<i>11</i>
2.1.2	<i>Metsis (Tetrao urogallus) .....</i>	<i>11</i>
2.1.3	<i>Kanakull (Accipiter gentilis).....</i>	<i>13</i>
2.1.4	<i>Laanerähn (Picoides tridactylus) .....</i>	<i>14</i>
2.2	KOOSLUSED.....	14
2.2.1	<i>Rabad (7110*) .....</i>	<i>16</i>
2.2.2	<i>Rikutud, kuid taastumisvõimelised rabad (7120).....</i>	<i>18</i>
2.2.3	<i>Vanad loodumetsad (9010*) .....</i>	<i>19</i>
2.2.4	<i>Rohunditerikkad kuusikud (9050) .....</i>	<i>19</i>
2.2.5	<i>Soostuvad ja soo-lehtmetsad (9080*) .....</i>	<i>20</i>
2.2.6	<i>Siirdesoo- ja rabametsad (91D0*).....</i>	<i>21</i>
3	ALA JA SELLE VÄÄRTUSTE TUTVUSTAMINE NING KÜLASTUSKORRALDUS	22
3.1	VISIOON JA EESMÄRK	22
3.2	TEAVITUS	22
3.3	PIIRI- JA VÕÖNDITÄHISED	22
4	KAVANDATAVAD KAITSEKORRALDUSLIKUD TEGEVUSED JA EELARVE	22
4.1	INVENTUURID, SEIRED, UURINGUD	22
4.1.1	<i>Kaitsealuste linnuliikide seire.....</i>	<i>22</i>
4.1.2	<i>Taastamistegevuste järelseire.....</i>	<i>23</i>
4.2	TAASTAMINE JA OHJAMINE.....	23
4.2.1	<i>Rabakoosluste taastamine.....</i>	<i>23</i>
4.2.2	<i>Metssigade ja kiskjate arvukuse reguleerimine .....</i>	<i>23</i>
4.3	TARISTU. KAITSEALA TÄHISTAMINE.....	24
4.4	KAVAD, EESKIRJAD. KKK UUENDAMINE JA UUE KKK KOOSTAMINE	24
4.5	EELARVE	25
5	KAITSEKORRALDUSE TULEMUSLIKKUSE HINDAMINE.....	27
	KASUTATUD MATERJALID	29
6	LISAD	30

6.1	LISA 1. KIRIKURABA LOODUSKAITSEALA KAITSE-EESKIRI	30
6.2	LISA 2. VÄÄRTUSTE KOONDTABEL	36
6.3	LISA 3. KIRIKURABA FOTOD.	39

Vastavalt looduskaitseaduse §-le 25 on kaitsekorralduskava kaitsealuste loodusobjektide alapõhise kaitse korraldamise aluseks. Kaitsekorralduskava annab soovitusel kaitseala valitsejale kaitse-eesmärkide saavutamise parimatest viisidest, kuid ei loo õigusi ega kohustusi kolmandatele isikutele.

Kaitsekorralduskava kinnitab Keskkonnaameti (edaspidi ka *KeA*) peadirektor. Teave kaitsekorralduskava kinnitamise kohta avalikustatakse Keskkonnaameti kodulehel.

Käesoleva Kirikuraba looduskaitseala (edaspidi ka *lka* või *kaitseala*) kaitsekorralduskava (edaspidi *KKK*) eesmärk on:

- anda lühike ülevaade kaitstavast alast (edaspidi *ala*)- selle kaitsekorraldusest, kaitse-eesmärkidest, rahvusvahelisest staatusest, maakasutusest, huvigruppidest ning alal läbiviidavast riiklikust seirest;
- analüüsida ala eesmarke ning anda hinnang iga põhiväärtuseks oleva liigi, elupaiga vm väärtuse seisundile;
- arvestades alale seatud eesmarke määrata mõõdetavad kaitse-eesmärgid ja kaitsekorralduse oodatavad tulemused kaitsekorraldusperioodi lõpuks ning 30 aasta perspektiivis;
- anda ülevaade peamistest väärtusi mõjutavatest teguritest, kirjeldada kaitseks vajalikke meetmeid koos oodatavate tulemustega;
- määrata põhiväärtuste säilimisele, taastamisele ja tutvustamisele suunatud kaitsekorralduslike tegevuste plaan koos tööde mahu, koha, ulatuse kirjelduse ja orienteeruva maksumusega;
- luua alusdokument kaitseala kaitsekorralduslike tööde tegemiseks ja rahastamiseks.

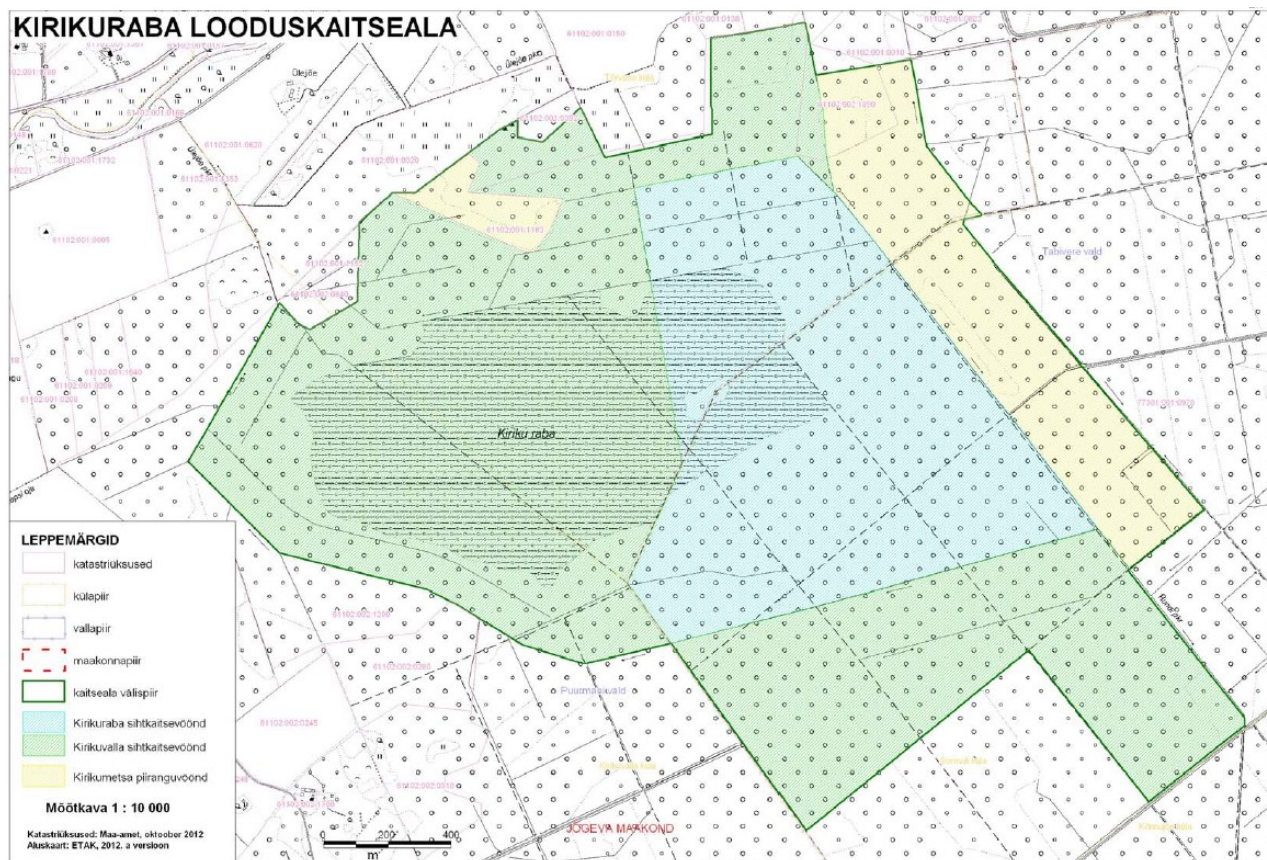
Kaitsekorralduskava avalikustamine toimus 16. maist 19. juunini 2017. a. Kaitsekorralduskava eelnõu saadeti tutvumiseks maaomanikele, kellel oli võimalik esitada oma küsimusi ja ettepanekuid kuni 19. juunini 2017. a. Selle aja jooksul ühtki ettepanekut ega märkust ei laekunud.

Kava eelnõu koostas Katrin Kaldma: katrin.kaldma@keskkonnaamet.ee; tel: 740 6819. Kirikuraba kuivendussüsteemide mõju uuringu tegi AS MAVES 2016. a. suvel ja aruanne esitati oktoobris 2016. a.

1 SISSEJUHATUS

1.1 ALA ISELOOMUSTUS

Kirikuraba looduskaitseala (Keskkonnaregistri kood KLO1000618) asub Jõgeva maakonnas Põltsamaa vallas Kirikuvalla ja Tõrve külas ning Tabivere vallas Sortsi külas. Kaitseala kogupindala on 446,7 ha ja selle välispiir on esitatud joonisel 1. Kaitseala kuulub kogu suuruses Natura 2000 üle-euroopalise kaitsealade võrgustikku (rahvusvaheline kood EE0080179).

Joonis 1. Kirikuraba looduskaitseala.

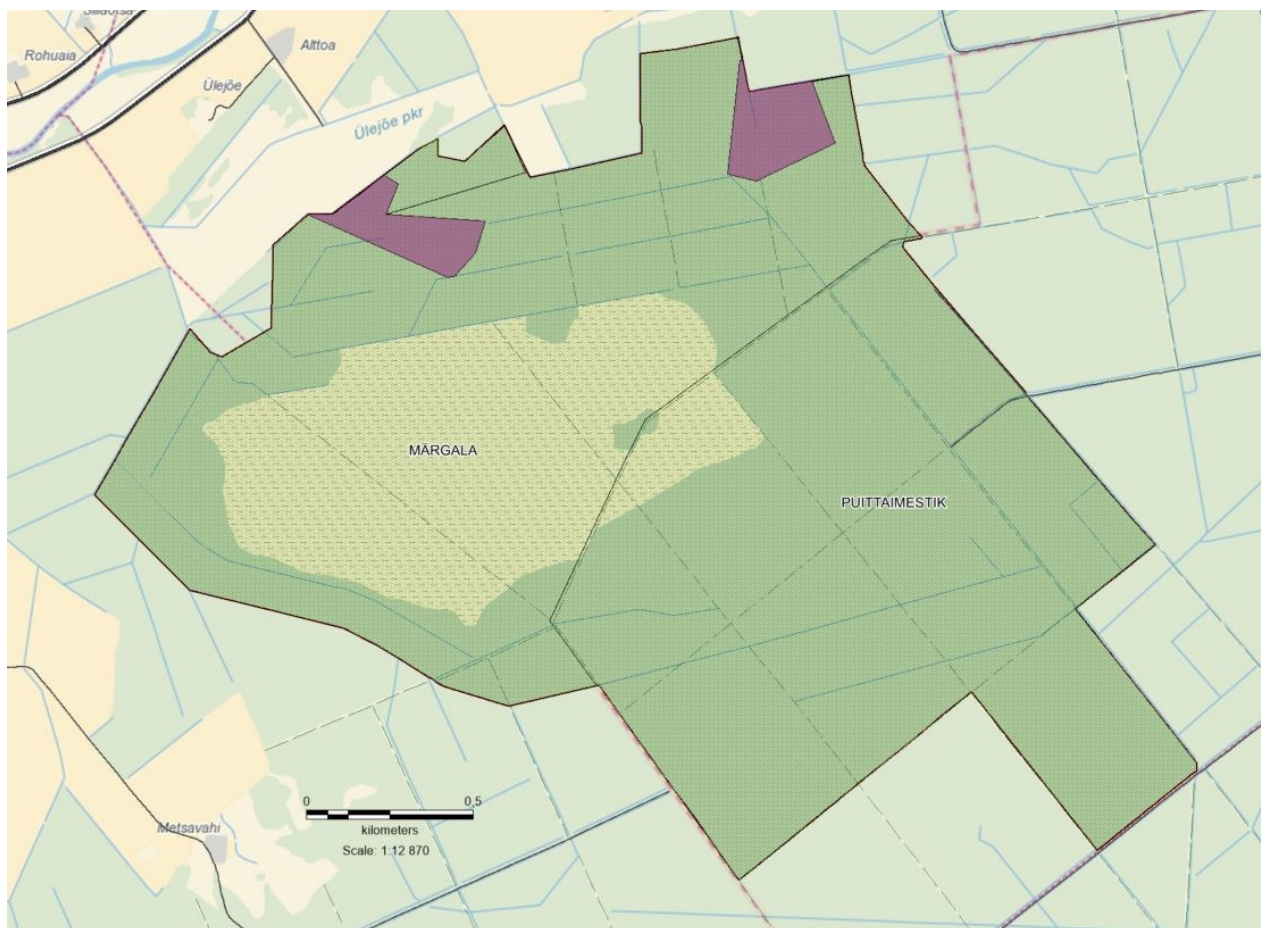
Kiriku raba võeti esmalt kaitse alla 2005. aastal metsise püsielupaigana, mille laiendamise tulemusena moodustati 2013. aastal iseseisev looduskaitseala. Kaitseala põhiroll jäi endiseks -eksisteerida eelkõige metsisealana. Käesolev kaitsekorralduskava koondab metsiseala kvaliteedi parandamise ning tegevuste planeerimise vajadusi ja võimalusi. Kaitseala kaitsekord on ala väärtuste säilimiseks piisav, kuid metsise asurkonna seisundi paranemiseks on vajalik piirkondlike metsisealade kompleksne kaitsekorraldus. Praeguste teadmiste kohaselt liiguvad metsisekuked ca 10 km raadiuses olevate mängude vahel ja osapopulatsiooni püsimiseks peab naabermängude kvaliteet samuti säilima. Metsise keerulise elupaigakompleksi üheks oluliseks komponendiks on siirdesoomullad ja vanad tugevate okstega männid (A.Lõhmuse suulised andmed). Kaugseire andmetest koostatud (Meelis Leivits) elupaigamudeli alusel leiti seos mängude kahanemise ja alal

olevate kraavide pikkuse vahel. Praeguseks hetkeks toimub viiendik kogu Eesti metsisemängudest kuivendatud siirdesoo- ja kõdusoometsades. Sellistes metsades peaaegu puudub männi järelkasv ja juba seetõttu need ei ole pikemas ajaperspektiivis sobilikud metsise elupaigad (A.Lõhmuse ettekanne RMK 2015. a. teadusseminaril).

1.2 MAAKASUTUS

Kaitseala paikneb suuremas osas (pindalast 96%, s.o 428 ha) riigimaal, eramaad paiknevad ala põhjaservas ja moodustavad maaomandist 3% (13,5 ha, vt joonis 2), ülejäänud 5 ha, s.o ca 1% kaitsealast, on jätkuvalt reformimata riigimaa.

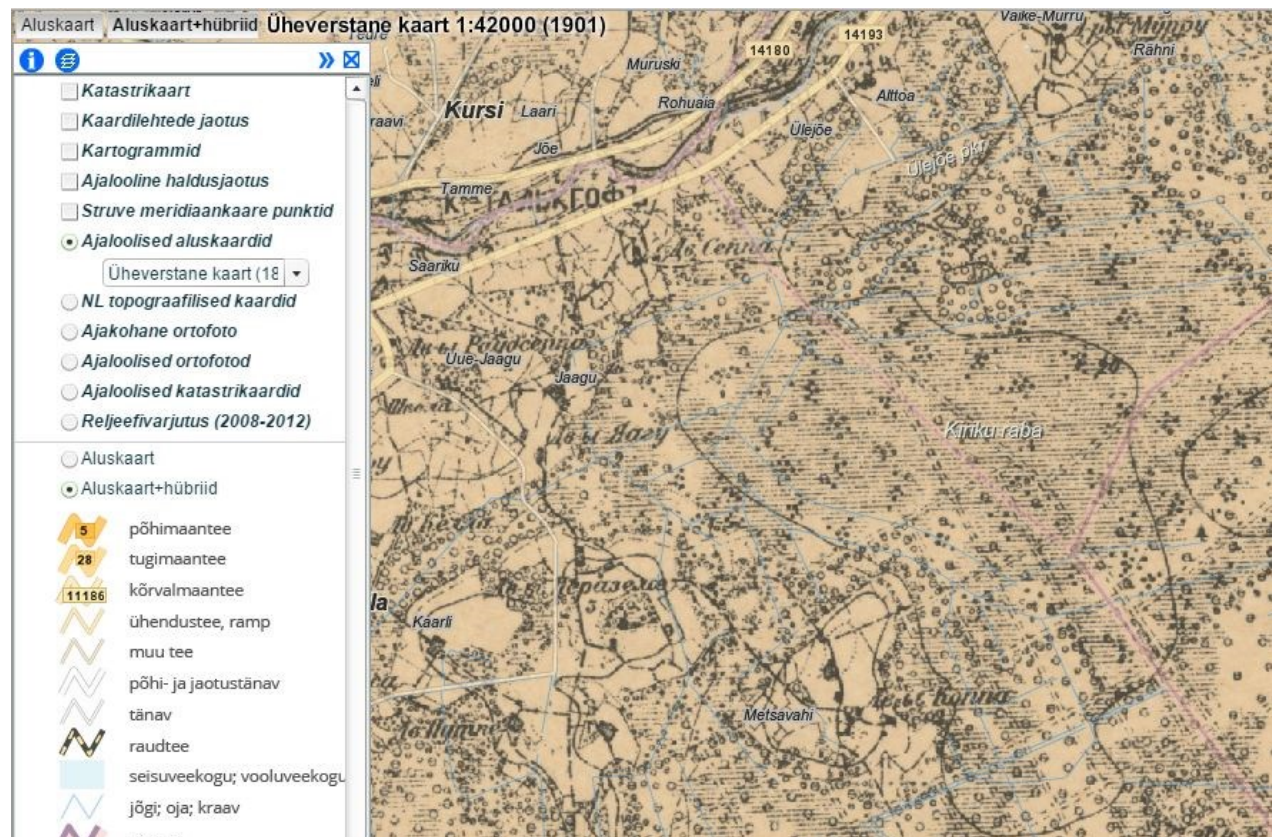
Nagu juuresolevalt jooniselt (joonis 2) näha jääb märgala alla ligi neljandik kaitsealast, ülejäänud moodustab metsamaa.

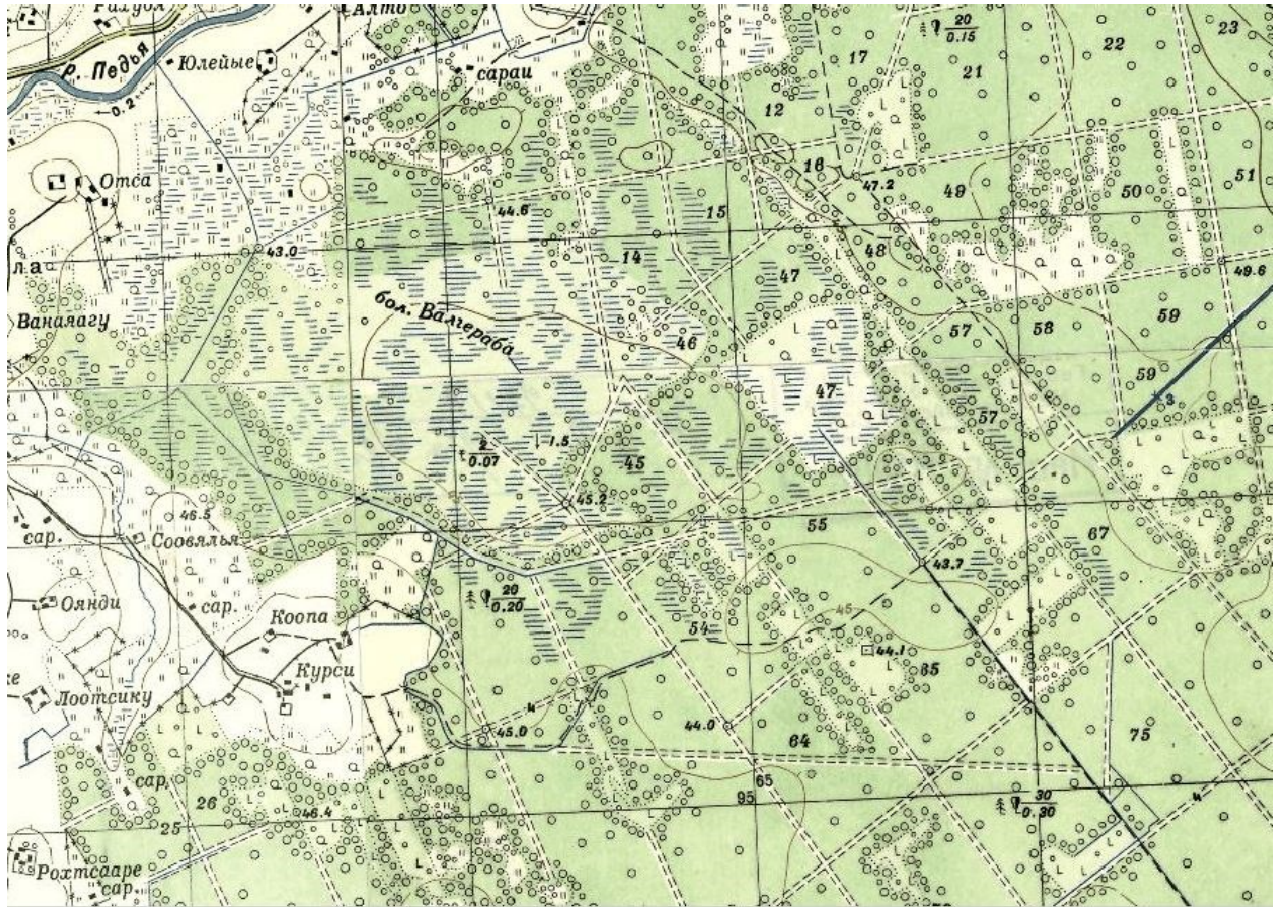
Joonis 2. Kirikuraba Ika kõlvikuline jaotus ja eramaade osa kaitsealal.

Enne teist maailmasõda alustati turba kasutamisega raba idaosas. Juba 1901. aasta verstakaardilt (vt joonis 3) on näha, et eksisteeris lähipiirkonna vett koondav ja seda Pedja jõkke juhtiv Ülejõe peakraav. Tegemist on käesoleval ajal riigi poolt hallatava ehitisega. Kraav jääb praeguse kaitseala põhjapiirist 50 kuni 250 m kaugusele ja on avaldanud piirkonnale pikaajalist mõju, kuid otseselt kaitseala territooriumil ulatuslik kraavivõrk puudus ja enne teist maailmasõda oli kraavituse kogumõju alale pigem nõrk.

Viiskümmend aastat hilisem 1947. aasta topokaart kujutab vahepeal kaevatud uusi kraave kaitseala lääne- ja lõunaosas. Praegused kuivendussüsteemid – Sortsi-Kõnnujõe, Kursi ja Kirikuvalla on rajatud 1970.-1980. aastatel. Kaitseala territooriumilt algab Hundi peakraav, mis kulgeb piki idaosa lõunasse kuni Laeva jõeni. Kraavil tegutseb elujõuline kopraperikond (vt joonis 8 lisa 3).

Joonis 3. Kirikuraba piirkond 1901. a verstakaardil (Verstakaardi ja tänapäevase kaardi hübrid ©Maaamet).

Joonis 4. Kirikuraba piirkond 1947. a topokaardil (©Maaamet).

1.3 HUVIGRUPID

- **Keskkonnaamet** on kaitseala valitseja. Keskkonnaameti eesmärk on tagada ala eesmärgiks olevate väärtuste soodne seisund.
- **RMK** on praktiliste looduskaitsetööde tegija riigimaadel ja ala külastuse korraldaja kaitseala väärtuste soodsa seisundi säilitamiseks ning tutvustamiseks.
- **Maaomanikud** on huvitatud maaomandi kasutamisest.
- **Jahimehed** on huvitatud jahipidamisest kaitsealal. Kaitseala maad jäävad Jahiselti Gustav jahialale.
- **Külastajad** (turistid, puhkajad, kohalikud elanikud) – on huvitatud puhta looduskeskkonna säilimisest, võimalusest kaitsealal metsaande korjata ja puhata.

1.4 KAITSEKORD

Kirikuraba looduskaitseala moodustati metsise püsielupaiga laiendamise tulemusena. Kaitseala jaguneb Kirikuraba ja Kirikuvalla sihtkaitsevööndiks ja Kirikumetsa piiranguvööndiks. Keelatud on inimeste viibimine Kirikuraba sihtkaitsevööndis 1. veebruarist 30. juunini, välja arvatud järelevalve-

ja päästetöödel, kaitseala valitsemise ja kaitse korraldamisega seotud töödel ning kaitseala valitseja nõusolekul teostataval teadustegevusel. Tervikuna leiab Kirikuraba looduskaitseala kaitse-eeskirja lisas 1.

1.5 UURITUS

1.5.1 KORRALDATUD INVENTUURID JA UURINGUD

Keskkonnaameti tellimusel tegi **AS Maves** 2016. a Kirikuraba looduskaitsealal **Kirikuraba kuivendussüsteemi mõju uuringu** (lisa 5). Uuringu läbiviijad hindasid kraavituse mõju ja seisundit ning kavandasid tegevused kraavide sulgemiseks ja puistu eemaldamiseks mahus, mis võiks pidurdada raba kinnikasvamist, kuid ei mõjutaks veel ümberkaudseid majandusmetsi ja põllumaid.

Uuringu aruande kohaselt on Kirikuraba looduskaitsealal võimalik sulgeda mitmed lka-le jäävad metsakuivenduskraavid. Kaitseala jääb piirnema toimivate maaparandussüsteemidega. Seepärast on kraavide sulgemise mõju lokaalse iseloomuga. Märjemaks on võimalik muuta soelupaigad, mis asuvad suletavate kraavide vahel või piirnevad nendega. Prognoosi kohaselt ei taastu kraavide sulgemise järgselt looduslik olukord. Kaitseala piiridel ja vahetus läheduses asuvad peakraavid peavad toimima ning pinnavee äravool nende kaudu osaliselt jätkub. Seda soodustab kuivenduse mõjul ja eriti kraavide läheduses tekkinud depressioonilehtrid. Ära vajunud maapind turbapinnases võib ulatuda kraavist kuni 200 m kaugusele. On võimalik, et põiktammide rajamiseks ei jätku kõikjal täitepinnast või seda tuleb koorida suurelt alalt. Endise sootasandiku taastamine ei ole võimalik, töödega saavutatav on looduslähedase soo puhvertsooni laiendus (vt uuringu joonis 8). Taassoostumine eeldab pidevat liigniiskust ja võtab väga pikalt aega (selle protsessi algus võib võtta aastakümneid või sadu).

Kuna Kirikurabas on suletavate kraavide langud väikesed, siis ei ole oodata suuri probleeme veevoolu tõkete ära uhtumisega. Tõkestamise ulatuslikku mõju ülesvoolu demonstreerivad Hundi peakraavile rajatud koprapaisud.

Ainuüksi kraavituse likvideerimisest alal siiski ei piisa. Kraavide sulgemise tagajärjel suurenev liigniiskus halvendab küll metsa kasvutingimusi, kuid ei pruugi olla piisav selle kuivamiseks, sest puudelt on suur aurumine. Seetõttu on tõenäoline, et osutub vajalikuks puistu eemaldamine või hõrendamine. Viimastel aastatel saadud kogemused on õpetanud, et tegemist on keerukate manipulatsioonidega, mis vajavad põhjalikku läbimõtlemit. Raie tulemuseks pea igasuguses mahus on lehtpuu-uuendus ja lagedamate üleujutatud alade pilliroostumine. Seetõttu tuleks minna alusmetsa hõrendamise teed ja seda teatud perioodilisusega korrata.

Kirikuraba kaitseala on väike ja on tõenäoline, et see ei suuda toimida iseseisva ökosüsteemina. Metsise kaitse seisukohast on oluline tähelepanu pöörata ka naabruses paiknevate metsise mängupaikade kvaliteedile ja metsist mõjutavatele ohtudele väljapool kaitseala. Vaata ka Ivar Ojaste seisukohta uuringus (peatükk 3.5). Üksnes mitmesuunaline metsise kaitse korraldamine aitab tagada vähemalt stabiilse metsise asurkonna säilimise.

Kirikuraba LKA veerežiimi taastamisega peaks suurenema soo degradeerunud servakoosluste taastamise võimalus, pidurduma soelupaikade seisundi halvenemine ja nende kooslustega seotud haruldaste ja ohustatud liikide seisundi halvenemine.

Kaitseala loomisega seoses korraldas Keskkonnaamet 2010. aastal **Natura elupaigatüüpide inventuuri**, mille tegid Toomas Hirse ja Helen Toom. Elupaigatüüpide esinemine kaitsealal on joonisel 5.

Metsise jt kaitsealuste linnuliikide inventuurid toimuvad plaanilise sammuga.

1.5.2 RIIKLIK SEIRE

Kaitseala territooriumil ei ole ühtegi riiklikku seirejaama ega seireala. Erineval kaugusel ümber kaitseala asuvad mitmed *saarma riiklikud seirealad* MF50 (Keskkonnaregistri kood SJA5932000), kus 2014. a. kande põhjal on tuvastatud saarma esinemine. Varasemad kanded Keskkonnaregistris on 2007., 2012. ja 2013. aastast. Samas olid varem ka *metsise seirepunktid*, mis praeguseks on arhiveeritud. Metsise seire toimub vastavalt riiklikule seirekavale.

Kaitsealast *ca* 1,5 km kaugusel idas on ka üks *metsa ja metsamuldade seireprogrammi* metsaseire punkt (SJA5658000), mille viimased andmed pärinevad 1990. aastatest.

1.5.3 INVENTUURIDE JA UURINGUTE VAJADUS

Veerežiimi taastamistööde järgselt tuleb vähemalt viie aasta jooksul jälgida iga-aastaselt veetaset ja metsiste esinemist alal. Kui veetaseme näidud on selle ajaga stabiliseerunud, siis tuleks kaitsealuseid liike seirata ja liigiinventuure korraldada vastavalt üldisele seireprogrammide ja inventuuride sammule.

2 VÄÄRTUSED JA KAITSE-EESMÄRGID

2.1 LIIGID

2.1.1 ÜLEVAADE KAITSEALUSTEST LINNULIIKIDEST

Kaitset väärivate liikidena käsitletakse KKK-s looduskaitsealuse alusel kaitse alla võetud liike ja LoD lisades II, IV ja V nimetatud liike.

Kaitsealuseid linnuliike on Kirikuraba lka-lt leitud kolm – metsis, kanakull ja laanerähn, kõik kuuluvad II kaitsekategooriasse.

2.1.2 METSIS (*TETRAO UROGALLUS*)

II kat; KE – jah

Metsis (*Tetrao urogallus*) on väheneva arvukusega vanade männikute lind, kes on Eesti punase nimestiku järgi ohualtis seisus ning on arvatud looduskaitsealuse alusel vähearvuka ja ohustatud liigina II kategooria kaitsealuste liikide hulka. Metsist ohustavad mängupaikade vähene sidusus ja nende kvaliteedi halvenemine ning häirimine.

Metsisekukkede arv Eestis vähenes viimase kümnendi jooksul jätkuvalt vaatamata mängude heale kaitstusele (94% mängudest kaitse all). 2012. aastal oli teada 388 asustatud metsisemängu. Liigi heaks käekäiguks ei piisa konkreetse mängu kaitsmisest piirkonnas. Oluline on kompleksne tegutsemine kogu tuumalal. Kirikuraba metsisemängu mõjupiirkonda (ca 10 km kauguses) kuuluvad veel Kirna, Sortsi, Väänikvere ja Visusti mängud. Peamisteks ohuteguriteks hinnatakse lageraieid elupaikades ja kuivenduse mõjul toimuvat elupaiga kvaliteedi langust ning nende kahe teguri omavahelist koosmõju, aga samuti ka pikaajalisi maastikumuutusi, mille tõttu ohustab mängu isolatsiooni jäämine ja eelistatud elupaikade killustumine. Järelikult tuleb liigikaitsealuse tegevusi kavandada kogu tuumalale.

Röövlusel on metsisele väga suur mõju, pesarüüste osakaal jääb 60 % (kuivendatud aladel) ja 99 % vahele (looduslikel aladel). Viimaste seireandmete puhul on leitud oluline seos metsnugise ja metssea arvukuse languse ja metsise arvukuse tõusu vahel. Nende liikide arvukuse tõusu vältimiseks metsisealade läheduses tuleb seda pidevalt jälgida ja vajadusel reguleerida.

Metsisealade kaitsmise teeb keeruliseks veel mängude väga suur liikuvus. Teatud aastate jooksul nihkuvad või lagunevad liigi pooled mängudest. Samuti võivad kanad tibudega paikneda mängust väga erinevatel kaugustel ja poegade kasvamise jooksul veelgi mitmeid kilomeetreid liikuda.

2010. aastal registreeriti Kirikuraba metsise mängualal neli kukke (EELIS). Nelja ja enam kukega mängu loetakse siinsetes tingimustes juba suureks mänguks (Metsise kaitse tegevuskava 2013–2017 eelnõu). Seega võib Kirikuraba metsise mänguala ja pesitsuspaika lugeda väärtuslikuks koosluseks. Metsis on inimpeglilik ja majandustegevuse suhtes tundlik liik, kuid tuginedes Soome kogemusele võib väita, et liigi kaitset on võimalik tagada ka majandusmetsades. Õigete raievõtete leidmine ja rakendamine meie oludes tundub väga keerukas ja kompleksne teema, millele hetkel ainuõiget

vastust ei teata. Igasugune lehtpuu väljaraiumine põhjustab lehtpuu-uuenduse, mis pigem halvendab elupaigakvaliteeti.

Kirikuraba looduskaitseala piiridesse jäävad metsise elupaigaks sobilikud looduslikud kooslused – rabad, rabametsad ja okaspuu enamusega metsad. Tegu on väga hästi säilinud vanade raba ja metsakooslustega, mis pakuvad metsisele häid mängu- ja toitumistingimusi ja aitavad kaasa edukale sigimisele. Tuumala vaatest lähtuvalt on nii Kirikuraba kui ka Sortsi, Väänikvere ja Visusti metsisealad metsa majandamisest ja kuivendusest tugevasti mõjutatud. Kirikuraba lka-l ja temaga võrgustiku moodustavatel lähialadel tuleb hoolikalt maastikku planeerida ja seda suure tõenäosusega tulevikus hooldada, reguleerida kiskjate arvukust, hõrendada alusmetsa ja loomulikult ka liiki seirata.

- **Pikaajaline kaitse-eesmärk:**

Metsise elupaiga kvaliteet on veerežiimi taastamistööde tagajärjel paranenud, metsised mängivad ja pesitsevad jätkuvalt kaitsealal.

- **Kaitsekorraldusperioodi kaitse-eesmärk:**

Metsisemäng on kaitsealal säilinud. Elupaiga kvaliteet pole langenud (kuivenduse mõju pole suurenenud).

- **Mõjutegurid ja meetmed:**

- + Metsisele sobiva maastiku paiknemine sihtkaitsevööndis, mis tagab selle puutumatuses majandustegevusest.
- Elupaikade kvaliteedi halvenemine kuivenduse mõjul, mis toob endaga kaasa muutused metsa struktuuris ja puhmarindes. Alusmetsa tihenemine ja metsasihtide kinnikasvamine halvendavad liigi toitumisvõimalusi.

Meede. Loodusliku veerežiimi taastamine kraavide sulgemisega, mis parandab elupaigakvaliteeti.

Meede. Vajadusel puistu hõrendamine.

- Pesade rüüstamine metssigade ja väikekiskjate poolt.

Meede. Väikekiskjate ja metssea arvukuse reguleerimine vastavalt vajadusele, lähtudes kehtivatest õigusaktidest.

- Mänguaegne häirimine (matkamise ja muu tegevuse) käigus.

Meede. Üldise teadlikkuse tõstmine, mis on seotud inimeste liikumisega (matkamise, loodusfotograafia vms) lindude mängu- ja pesitsusperioodil. Liikumispiiranguga Kirikuraba sihtkaitsevööndi tähistamine ja järelevalve piirangutest kinnipidamise üle.

2.1.3 KANAKULL (*ACCIPITER GENTILIS*)

II kat, KE – jah

Kanakull (*Accipiter gentilis*) on Eestis hajusalt levinud haudelind, kes on Eesti punase nimestiku järgi ohulähedases seisus ja on arvatud looduskaitsealaduse alusel vähearvuka ja ohustatud liigina II kategooria kaitsealuste liikide hulka. Kanakull eelistab pesitseda suurtes, vanade okaspuude enamusega metsamassiivides. Toitumisaladena kasutab kanakull nii metsa- kui kultuurmaastikku. Kanakull pesitseb hajusalt üksikpaaridena, hõivates selleks **pesitsusterritooriumi** – ala, mida kaitstakse teiste sama liigi isendite eest. Pesitsusterritooriumi kõige olulisemaks osaks on **pesapaik** – väiksem pesaehituseks sobiv piirkond, kus asub üks või mitu pesa. Pesitsusterritoorium ning seda ümbritsevad toitumisalad moodustavad ühe kullipaari **kodupiirkonna** (Kanakulli kaitse tegevuskava 2014 – 2018). Kanakull on pikaajaline liik, kes asustab sobivat pesapuistut kaua, elupaiga püsimise korral ka mitme põlvkonna jooksul. Ühe paari toitumisalaks Soomes peetakse keskmiselt 3 km suurust maa-ala, aga olenevalt maastikust võib see ulatuda kuni 6-7 kilomeetrit (Tornberg jt 2016).

Kuigi kanakull on üks levinumaid ja uuritumaid kullilisi maailmas, pole teadmised temast olnud piisavad, et säästa liiki arvukuse ja kurna keskmise suuruse langemise eest viimastel aastatel. Hinnanguliselt elab Eestis praegu 300–500 paari kanakulle, kuid veel 15 aastat tagasi oli arvukus kaks korda kõrgem. Kurna keskmine suurus oli 1970. aastatel 3,35 ja on 2000. aastatel langenud keskmiselt 3 munani kurna kohta (Euroopas keskmiselt 3,3). Suurimateks liiki ohustavateks teguriteks Eestis on pesapaikade hävimine raiete tõttu ning toidubaasi vähenemine. Suurimaks ohuks pesapaikadele on uuendusraie, mille käigus raiutakse sobivad pesapuistud ning killustatakse suuremad metsaalad (Kanakulli kaitse tegevuskava 2014–2018).

Kanakulli esmane registreering Kirikuraba lka-l pärineb 2010. aastast (EELIS). Kanakulli seob alaga peale biotoobi sealne metsakanaliste asurkond, sest need on oluliseks osaks liigi toidubaasist. Viimase aja uuringud Soomes (Tornberg jt. 2013, 2016) on näidanud, et kanakulli lähedalolek kaitseb metsakanalisi väikekiskjate ja pesarüüstajate (vareslased, orav) eest ja võib seeläbi suurendada nende pesitsusedukust. Samuti leiti (Tornberg jt. 2013), et uuritud metsakanalistest (laanepüü, teder ja metsis) oli metsis ainuke liik, kellel täheldati negatiivset seost kanakulli suurenenud arvukusega eelneval aastal. Samas, oma suuruselt tulenevalt metsis kuigi sage kanakulli saakobjekt ei ole.

2017. a mais oli kanakulli tegevusjälgi (murdeid) näha Kirikuraba lka lääne- ja põhjaservas.

- **Pikaajaline kaitse-eesmärk:**

Kanakulli pesitsusbiotoop säilib heas seisus, linde ei häirita pesitsusperioodil ja tema asurkond toimib kui väikekiskjate ja pesarüüstajate arvukuse looduslik reguleerija.

- **Kaitsekorraldusperioodi kaitse-eesmärk:**

Kanakulli pesitsusbiotoop säilib heas seisus, linde ei häirita pesitsusperioodil ja tema asurkond toimib kui väikekiskjate ja pesarüüstajate arvukuse looduslik reguleerija.

- **Mõjutegurid ja meetmed:**

Pesapaikade hävimine ning lindude häirimine pesitsusperioodil. Kehtiv kaitsekord tagab pesapaikade säilimise ning pesitsusrahu, kuna kanakulli pesa asub liikumiskiiranguga Kirikuvalla skv-s. Lisameetmete rakendamiseks puudub vajadus.

2.1.4 LAANERÄHN (*PICOIDES TRIDACTYLUS*)

II kat; LiD – I; KE – ei; LiA – ei

Vanu majandamata metsi asustav paigalind, kes toitub puukahjuritest ja tõukudest ning pesitseb vanades kuusetüügastes. Liik on ohustatud eelkõige seetõttu, et kuusetüügastega metsi pole palju ja vanemad kuusikud on üha suurema raiesurve all. Laanerähni heast seisundist on otseselt sõltuv teine kaitsealune linnuliik värbkakk (*Glaucidium passerinum*), kes taasasustab vanu rähni pesaõõnsusi (Kontkanen jt. 2004).

- **Pikaajaline kaitse-eesmärk:**

Laanerähn pesitseb kaitsealal.

- **Kaitsekorraldusperioodi kaitse-eesmärk:**

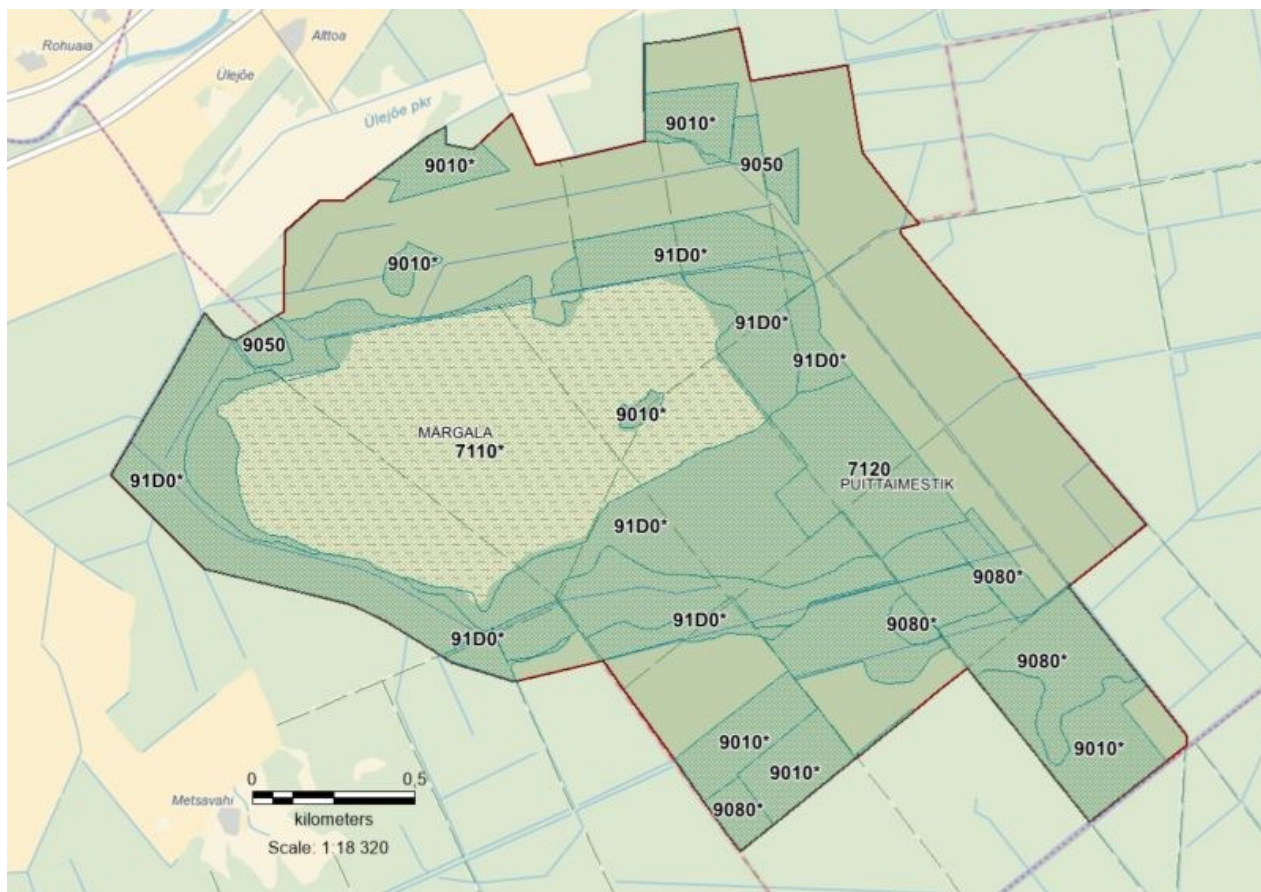
Laanerähn pesitseb kaitsealal.

- **Mõjutegurid ja meetmed:**

+ Kehtiv kaitsekord tagab pesitsusbiotoopide säilimise ning pesitsusrahu, liigi arvukus tõuseb. Lisameetmete rakendamiseks puudub vajadus.

2.2 KOOSLUSED

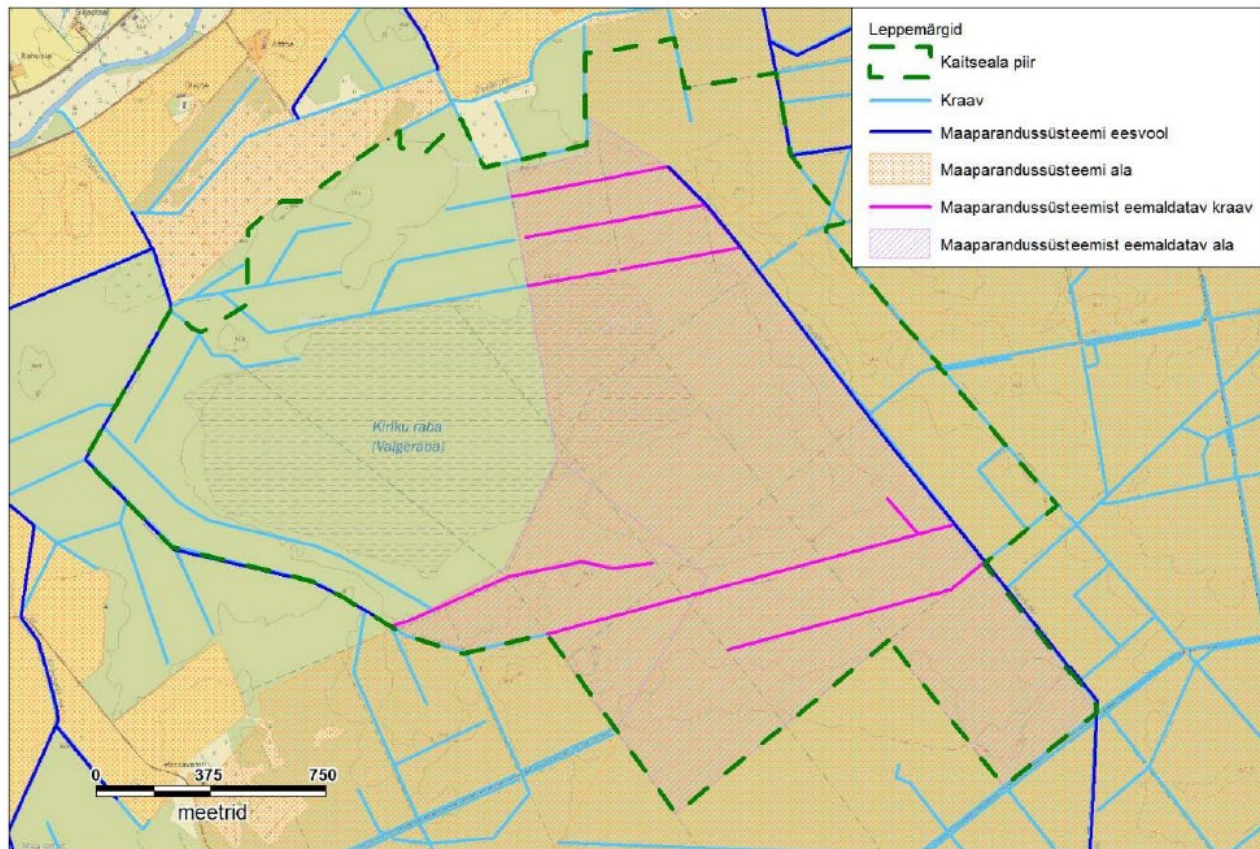
Kiriku raba koos seda ümbritsevate soo- ja salumetsadega on esinduslike elupaigatüüpide kompleks, kus suhteliselt väikesele territooriumile on koondunud mitmeid erinevaid loodusväärtusi.

Joonis 5. Loodusdirektiivi elupaigatüübid Kirikuraba looduskaitsealal.

Natura elupaigatüüpidesse või potentsiaalsetesse elupaigatüüpidesse on ala *ca* 447 hektarist määratletud *ca* 308 ha. Kaitsealale jäävad loodusdirektiivi esmatähtsatest elupaigatüüpidesse neli: rabad (7110*), vanad looduspõõsad (9010*), soostuvad ja soo-lehtmetsad (9080*) ning siirdesoo- ja rabametsad (91D0*). Neile lisaks leidub kaitsealal rohunditerikkaid kuusikuid (9050) ja rikutud, kuid taastumisvõimelisi rabasid (7120). Elupaigatüüpide esinduslikkuse hinnangud varieeruvad vahemikus A-C (A – väga kõrge väärtusega, B – kõrge väärtusega, C – keskmise väärtusega).

Eelmise sajandi jooksul on ligikaudu 70% Eesti soodest erinevatel põhjustel kuivendatud. Otseselt turbakaevandamisega on muudetud ligikaudu 30 000 ha rabasid. Kiriku raba ja seda ümbritsevad metsad on samuti kuivendatud nii turba kui ka puidu kasutamise eesmärgil. Pärast kaitseala moodustamist ja kuivendussüsteemide sihtkaitsevööndisse tsooneerimist puudub vajadus ala siseseid kraave säilitada. Kraavivõrk, mis ümberkaudseid majandusmetsi ja põllumaid ei mõjuta, tuleks sulgeda ja kus vähegi võimalik, suunata kaitseala kooslused loodusliku veerežiimi taastumisele. Maaparandussüsteemide registrist tuleb kustutada looduskaitseala sihtkaitsevööndites olevad kraavid (joonis 6).

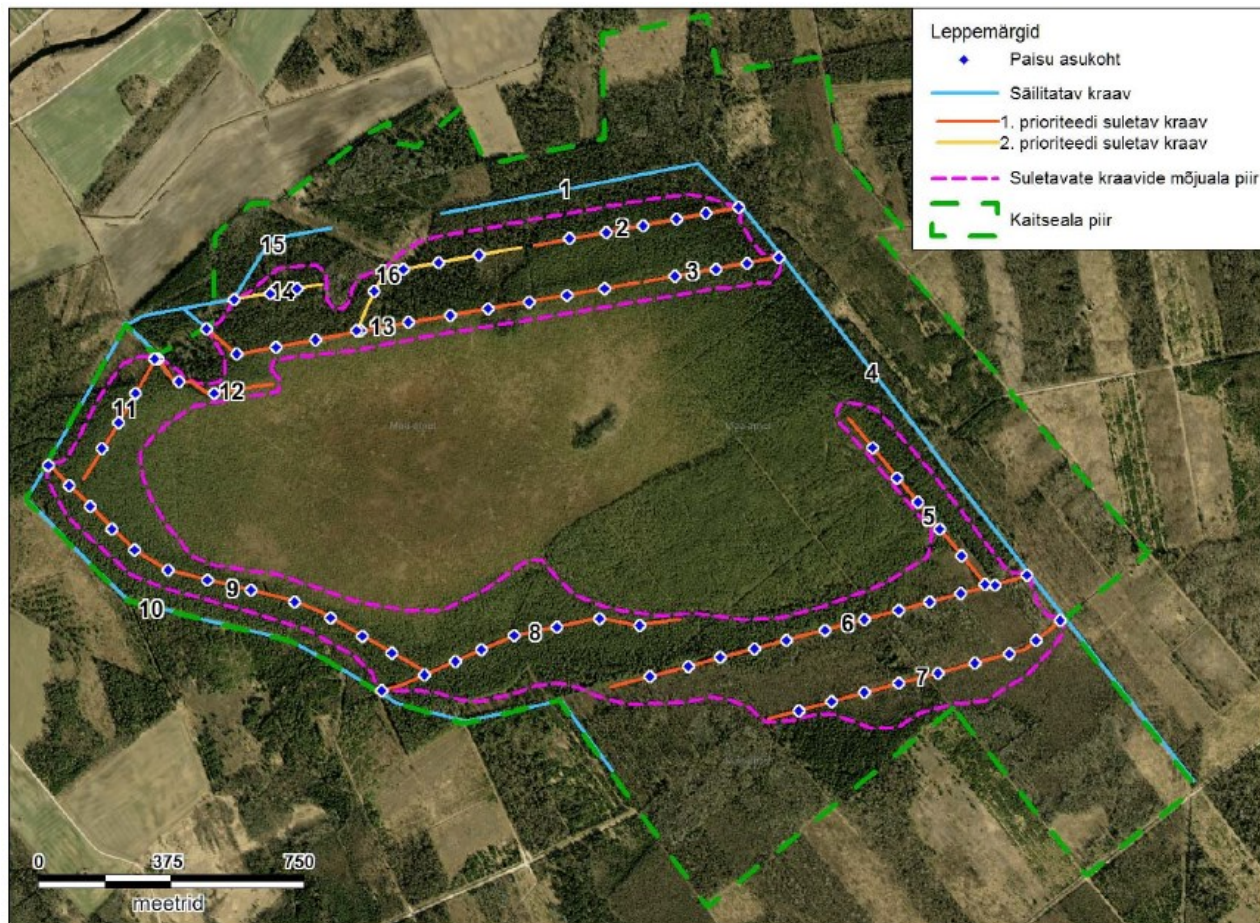
Joonis 6. Kirikuraba lka maaparandussüsteemide ülevaade, kaart kuivendussüsteemide uuringust (AS Maves, 2016).

2.2.1 RABAD (7110*)

Rabad on soode arengu viimane aste, kus turbakiht on juba nii tüse, et taimede juured ei ulatu enam toitainerikka põhjaveeni ja sõltuvad täielikult sademeveest (Paal, J. 2007). Kohapealne niiskusrežiim sõltub aurumisest ja pinnavee äravoolutingimustest. Sealse taimkatte eriilmelisuus tuleneb mikroreljeefist, mis on samuti taimkatte arengu tulemus. Enamasti on rabade mikroreljeef väga muutlik ning koosluse fragmendid vahelduvad pidevalt. Kui piirdekraavide mõju ei ulatu neist väga kaugemale, siis arvatakse sellesse elupaigatüüpi ka vanade osaliselt kinni vajunud kraavidega rabaosad (Paal, J. 2007). Kirikuraba lka kuivenduse mõju all olevatele servaaladele on kujunenud siirdesoo ja rabametsad.

Raba elupaigatüüpi on inventeeritud ca 100 hektarit (vt joonis 5) hea esinduslikkusega ja kaitseväärtusega alasid.

Joonis 7. Kraavide sulgemise arvestuslik mõjuala AS Mavesi uuringu järgi (AS Maves, 2016).

Kirikuraba veerežiimi on muudetud kraavidega. Vastavalt AS Maves tehtud kuivendussüsteemi mõju hinnangule on kraavide sulgemisega raba piiril võimalik vee äravoolu raba äärealalt mõnevõrra aeglustada. Kraavide sulgemise mõjuala vaata jooniselt 7.

- **Pikaajaline kaitse-eesmärk:**

Elupaigatüüp on *ca* 100 hektaril säilinud, kraavide sulgemise tulemusena on servaalade kinnikasvamine aeglustunud.

- **Kaitsekorraldusperioodi kaitse-eesmärk:**

Elupaigatüüp on *ca* 100 hektaril säilinud, kraavide sulgemise esialgse tulemusena on põhjavee tase rabas tõusnud.

- **Mõjutegurid ja meetmed:**

- Piirnevate kraavide mõjul on loomulik veerežiim muutunud. Raba servad kasvavad kinni.

Meede. Kraavide sulgemine raba piiril aeglustab vee äravoolu äärealadelt. Mändide kasv pidurdub.

- Mõjualas olevate peakraavide rekonstrueerimine mõjutab kaitseala veerežiimi.

Meede. Maaparanduse võimaliku keskkonnamõju analüüsimine ja arvestamine (Natura eelhindang) maaparandussüsteemide hooldamisel ning kooskõlastuse andmisel väljaspool kaitseala toimuvate tööde puhul.

2.2.2 RIKUTUD, KUID TAASTUMISVÕIMELISED RABAD (7120)

Kraavitamise ja/või turbakaevandamisega suhteliselt vähe rikutud rabaalad loodusliku raba sees või selle servas, mis iseseisvat looduskaitselist väärtust ei oma, kuid moodustavad puhvertsooni teiste elupaigatüüpide vahel. Siia kuuluvad rabad, mille veerežiimi saab parandada ja selle pikaajalise tulemusena on ette näha turbatekkeks vajaliku taimestiku taastumist (Paal, J. 2007).

Kirikuraba lka-l on hea esinduslikkuse ja keskmise kaitseväärtusega elupaigatüüpi 7120 ca 18 hektarit (vt joonis 5).

Kiriku raba kõrgsoo on osaliselt rikutud ajaloolise (ligi sajand tagasi) turba kaevandamisega (kuivenduskraavid, turbaaugud) raba idaosas.

AS Maves tehtud kuivendussüsteemi mõju hinnangu kohaselt sõltub raba taastumine turbaaukude ja kraavide kinnikasvamise kiirusest. Niiskusrežiimi saab mõnevõrra parandada kuivenduskraavi sulgemisega raba idapiiril (vt joonis 7). Ajalooliste kaeviste sulgemine kõrgsoo pinnal on praeguseks ilmselt hilinenud ja sellised tööd lõhuks asjatult raba looduslikku taastumist.

- **Pikaajaline kaitse-eesmärk:**

Rikutud, kuid taastumisvõimelise raba elupaigatüübi veerežiim paraneb kraavide sulgemise tulemusena. Pikaajalise protsessi tagajärjel elupaigatüübi 7110* osakaal tõuseb ja 7120 või 91D0* pindala väheneb.

- **Kaitsekorraldusperioodi kaitse-eesmärk:**

Veerežiimi taastamistööd tõstavad elupaigatüübi kvaliteeti ja parandavad seisundit.

- **Mõjutegurid ja meetmed:**

- + Turbaaugud ja kraavid kasvavad vähehaaval kinni ja veerežiim paraneb.

- Kraavide ja turbaaukude pikaajalise mõju tulemusena on loomulik veerežiim muutunud. Raba pinnas on pöördmatult kahjustatud. Loodusliku veerežiimi rikkumise mõju kooslustele avaldub pikaajaliste muutustena

Meede. Kraavide sulgemine tõstab rabas veetaset ja parandab elupaigatüübi seisundit.

2.2.3 VANAD LOODUSMETSAD (9010*)

Vanade loodusmetsade elupaigatüüpi kuuluvad Paali (2007) järgi küll inimtegevuse tulemusena kujunenud, kuid siiski põlismetsa või vana loodusmetsa kriteeriumitele vastavad loodusmetsad. Mõõdupuuks on puistu eriliigilisus ja -vanuselisus, puudegruppide esinemine, lamapuidu osakaal, rikkumata veerežiim, raiejälgede puudumine ja põlismetsa indikaatorliikide esinemine.

Kaitsealal leidub 30 hektarit hea ja keskmise esinduslikkuse ning kõrge ja keskmise kaitseväärtusega vanu loodusmetsi (vt joonis 5). Lisaks on 6 hektarit määratletud potentsiaalselt vanade loodusmetsade elupaigatüübi metsadeks.

Veetaseme alandamine parandab aereeritust, kiirendab orgaanilise aine lagunemist pinnases (eriti turvasmuldadel) ja vabanevate toitainete tõttu tõstab puude juurdekasvu, alustaimestik suurendab kõdusoometsadele iseloomulike liikide osakaalu. Vanad loodusmetsad paiknevad lka piires kõrgematel aladel, kus kuivenduse mõju on olnud kaudsem. Kraavide sulgemine vanade loodusmetsade elupaiku ei mõjuta (Kuivendussüsteemi mõju hinnang).

- **Pikaajaline kaitse-eesmärk:**

Vanu loodusmetsi leidub kaitsealal vähemalt 30 hektaril ja nende seisund ei ole halvenenud.

- **Kaitsekorraldusperioodi kaitse-eesmärk:**

Vanu loodusmetsi leidub kaitsealal vähemalt 30 hektaril ja nende seisund ei ole halvenenud.

- **Mõjutegurid ja meetmed:**

- + Sellesse elupaigatüüpi inventeeritud metsad asuvad skv-s ja sealne kaitsekord on piisav nende seisundi säilimiseks.

Meede. Elupaigatüübi seisundi parandamiseks lisameetmeid vaja ei lähe. Selle elupaigatüübi osakaal kraavide sulgemisel võiks suurened.

2.2.4 ROHUNDITERIKKAD KUUSIKUD (9050)

Rohunditerikaste kuusikute hulka määratakse metsad, mis kasvavad maapinnalähedase põhjaveega ning toitainerikka pehme mullahuumusega orgudes, nõlvade jalameil ja sooservades (Paal, J. 2007). Peapuuliigiks on enamasti harilik kuusk (*Picea abies*), kuid sellega võivad kaasneda ja harilik saar (*Fraxinus excelsior*), harilik pärn (*Tilia cordata*), harilik jalakas (*Ulmus glabra*) ja harilik vaher (*Acer platanoides*).

Rohunditerikkaid kuusikuid on Kirikuraba lka-l ca 5 hektarit, need on hea ja keskmise esinduslikkuse ning kõrge ja keskmise kaitseväärtusega (vt joonis 5). Elupaigatüüp asub ala loodeosas ümbritsevast alast eristuva madalal künkal. Kuivendussüsteemi uuringu autorite

arvamuse kohaselt varasema kuivenduse mõju võib olla olnud analoogiline kui eespool kirjeldatud vanades loodusmetsades. Kraavide sulgemine elupaika praktiliselt ei mõjuta, mõnevõrra niiskemaks võivad muutuda elupaiga äärealad.

- **Pikaajaline kaitse-eesmärk:**

Elupaigatüübi säilimine vähemalt 5 hektaril.

- **Kaitsekorraldusperioodi kaitse-eesmärk:**

Elupaigatüübi säilimine vähemalt 5 hektaril.

- **Mõjutegurid ja meetmed:**

- Suurem osa sellest elupaigatüübist paikneb piiranguvööndis. Piiranguvööndi metsades on lubatud majandustegevus. Vastavalt kehtivale kaitse-eeskirjale on Kirikumetsa pv-s lubatud uuendusraie 1. septembrist kuni 31. jaanuarini.

2.2.5 SOOSTUVAD JA SOO-LEHTMETSAD (9080*)

Sellesse elupaigatüüpi kuuluvaid metsi iseloomustab kasvamine tasasel maal, laugetes nõgudes või nõlvade jalameil, kus põhjavesi on maapinna lähedal ja see on muutuv. Turbakihi tusedus jääb alla 30 cm (Paal, J. 2007). Puurindes on peamisteks liikideks kuusk (*Picea abies*), arukask (*Betula pendula*), sookask (*B. pubescens*) ja sanglepp (*Alnus glutinosa*).

Soostuvate ja soo-lehtmetsade elupaigatüüpi kuuluvaid metsi leidub kaitsealal ca 15 ha, need on keskmise esinduslikkuse ja kaitseväärtusega ning lisaks 18 ha potentsiaalselt sellesse elupaigatüüpi kuuluvaid metsi (vt joonis 5).

Kraavide osaline sulgemine vähendab vee ärajuhtimist alalt ja muudab elupaiga niiskemaks, võib taastada soostumine. Kraavide sulgemise mõjuala vaata uuringu jooniselt 8.

- **Pikaajaline kaitse-eesmärk:**

Soostuvate ja soolehtmetsade ulatus on vähemalt 15 hektarit ja seisund pole halvenenud.

- **Kaitsekorraldusperioodi kaitse-eesmärk:**

Soostuvate ja soolehtmetsade ulatus on vähemalt 15 hektarit ja seisund pole halvenenud.

- **Mõjutegurid ja meetmed:**

- + Selle elupaigatüübi metsad asuvad sihtkaitsevööndis ja kehtiv kaitsekord on piisav, et tagada säilimine ja eraldi meetmeid ei ole vaja. Suletavate kraavide mõjupiirkonnas niiskuse suurenemine elupaigatüübi seisundit ei halvenda.

2.2.6 SIIRDESOO- JA RABAMETSAD (91D0*)

Siirdesoo- ja rabametsad levivad peamiselt rabamassiivide servaaladel, kohati ka jõgede läheduses madalatel tasastel aladel. Neil on oluline roll puhveraladena üleminekul soomaastikuks, samuti sealsete liikide elupaigana. Lagedamat rabaala ümbritsevad metsad on kujunenud peamiselt kuivenduse mõju all olnud ja olevatele sooladele.

Siirdesoo- ja rabametsi on kaitsealal 74 ha, millest 9,5 hektarit on märgitud väga hea esinduslikkuse ja väga kõrge kaitseväärtusega metsaks, 6 hektarit hea esinduslikkuse ja kõrge kaitseväärtusega ning ülejäänud keskmise esinduslikkuse ja keskmise kaitseväärtusega metsadeks (vt joonis 5). Lisaks on alal *ca* 40 ha potentsiaalselt sellesse elupaigatüüpi liigituvaid metsi.

Kuivendus mõjutab piirkonna looduslikku veerežiimi ja suunab kõdusoometsade tekkele. Väheneb või koguni lakkab metsisealale vajaliku männi järelkasvu teke. Kraavide sulgemine aitab parandada metsaelupaikade looduslikkust, selle prognoositavat mõjuala kujutab uuringu joonis 8.

- **Pikaajaline kaitse-eesmärk:**

Siirdesoo- ja rabametsade pindala on vähemalt 75 ha ning seisund pole halvenenud.

- **Kaitsekorraldusperioodi kaitse-eesmärk:**

Siirdesoo- ja rabametsade pindala on vähemalt 75 ha ning seisund pole halvenenud

- **Mõjutegurid ja meetmed:**

- Metsa ja soo kuivendus, mis põhjustab metsamuldade kuivenemise ja kõdusoometsade kujunemise väärtuslike metsade asemele. Ka olemasoleva kõdusoo jätkuv kuivenemine põhjustab turba mineraliseerumist ja metsa boniteedi paranemist.

Meede. Kraavide sulgemise tagajärjel elupaigatüübi seisund paraneb.

3 ALA JA SELLE VÄÄRTUSTE TUTVUSTAMINE NING KÜLASTUSKORRALDUS

3.1 VISIOON JA EESMÄRK

Kirikuraba looduskaitseala oli ja on metsisemänguga rabakompleks ja külastuskorralduslikult olulist sihtpunkti endast ei kujuta. Seetõttu pole külastajatele suunatud tegevust plaanis arendada ja külastuskorralduslikke rajatise luua. Samas puudub vajadus väljaspool keeluaega või piiranguta vööndites kaitsealal viibimise reeglite ja väärtustega arvestavaid juhuslikke külastajaid takistada.

- Visioon

Kirikuraba looduskaitseala eksisteerib kompaktselt tervikliku rabakompleksina, kus pärast veerežiimi taastamistööd on vee ärajuhtimine rabast pidurdatud. Selle tulemusena hoogustub turba taastekkimine, pidurdub metsastumine ja ala looduslikkus taastub määral, mida võimaldavad lähialade kuivendussüsteemid. Väljaspool liikumiskiirangu perioodi on kõik vööndid külastamiseks avatud, kaitsealal korjatakse metsasaadusi ja nauditakse puutumatu loodust sealseid väärtusi ohtu seadmata.

- Eesmärk

Kaitseala on varustatud piiri- ja vöönditähistega ning infotahvliga. Külastajatel on võimalus saada teavet ala kaitsekorrast ja käituda loodushoidlikult.

3.2 TEAVITUS

Infot kaitseala kohta leiab Keskkonnaameti kodulehelt ja Riigi Teatajas olevast kaitse-eeskirjast. Kaitsealal võiks olla üks infotahvel, millelt leiab lühitutvustuse sealsete väärtuste ja kaitsekorra kohta. Infotahvli võimalik asukoht on toodud kaardikihil *Kirikuraba_lka_tähistamine*.

3.3 PIIRI- JA VÖÖNDITÄHISED

Kirikuraba lka piir tähistatakse tõenäolisemates alale sisenemise kohtades – teedel ja liikumiseks kasutatavatel sihkraavidel. Sama loogikaga tuleks tähistada liikumiskeeluaegaga Kirikuraba skv. Kokku paigutatakse välispiirile 14 kaitseala tähist ja 7 liikumiskeelust teavitavat tähist. Kolm liikumiskeeluaegast teavat silti muutuvad vajalikuks, kui veerežiimi taastamistöde käigus raadatakse ala lääneküljelt Kirikuraba skv-sse suunduvad kraavitrassid ja täidetakse vanad kuivenduskraavid. Piiri- ja vöönditähiste ligikaudsed asukohad on toodud kaardikihil *Kirikuraba_lka_tähistamine*.

4 KAVANDATAVAD KAITSEKORRALDUSLIKUD TEGEVUSED JA EELARVE

4.1 INVENTUURID, SEIRED, UURINGUD

4.1.1 KAITSEALUSTE LINNULIIKIDE SEIRE

Riikliku seire korraldamine II kategooria kaitsealustele linnuliikidele peab toimuma vastavalt riiklikule seirekavale ja intervallile.

Seiret korraldab vastavalt seirekavale Keskkonnaagentuur (KAUR) ja see on I prioriteedi tegevus.

4.1.2 TAASTAMISTEgevuste JÄRELSEIRE

Töö käigus tuleb teha **ehitusjärelvalvet** ja jälgida, et paisud tihendatakse kvaliteetse materjaliga ja laiendid ning risti kraaviga asuvad nõvad arvestaksid reljeefi. Soovitatav on koostada tehtud tööde plaanilised ja kõrguslikud ülevaatejoonised, mis võimaldavad tehtud tööde asukohtade hilisemat leidmist ning seisundi vaatlusi looduses. Ehitustööde järgsel aastal tuleb taastamisalad üle vaadata ja vead korrigeerida aasta jooksul sobival ajal.

Maapinna liigniiskuse taastumist on kõige lihtsam jälgida taastatud alade **perioodilise seire** käigus. Seda näiteks taastatud alade perioodilise ülevaatusena iseloomulikel aegadel kasutades drooni, abiks võivad olla Maa-ameti perioodilised ortofotod ja vajadusel madalamate lendude ja täpsemate andmetega LIDAR andmed. Taastatud alasid tuleb seirata mõne aasta möödumisel soolupaikade seisundiseire ja metsise mängude seire metoodika ning loodusdirektiivi metsaelupaikade seire alusel.

Tegevus on RMK, KAURi ja Keskkonnaameti vastutusvaldkonnas I prioriteediga.

4.2 TAASTAMINE JA OHJAMINE

Kirikuraba looduskaitsealal on võimalik sulgeda lka piireesse jäävad metsakuivenduskraavid (kaardikiht *Kirikuraba_lka_kraavide_sulgemine*). Ala jääb piirnema toimivate maaparandussüsteemidega, sest tegemist on ümbritsevaid alasid teenindavate eesvooludega. Seetõttu on kraavide sulgemise mõju lokaalne ja märjemaks on võimalik muuta vaid need soolupaigad, mis asuvad suletavate kraavide vahel või piirnevad nendega.

4.2.1 RABAKOOSLUSTE TAASTAMINE

Kõrvalasuvaid majandusmetsi ja põllumajandusmaid kahjustamata on Kirikuraba lka-l võimalik sulgeda 14 kuivenduskraavi. Praeguste teadmiste kohaselt parima tulemuse saavutamiseks tuleks kraavid sulgeda kogu pikkuses täisajamise teel, rajades lisaks iga 30 cm maapinna languse kohta vajaliku laiuse ja nn tiibadega paisu. Kraavidele juurdepääsuks, kraavivalli täiteks kasutamiseks ja lisatäitematerjali koorimiseks on vajalik kraaviümbruste raadamine. Täpsemad vajadused ja tammide asukohad selguvad uuringute ja analüüside käigus vahetult enne taastamistööd.

Looduskaitselisi töid teeb riigimaadel RMK. Tegevus on II prioriteediga.

4.2.2 METSSIGADE JA KISKJATE ARVUKUSE REGULEERIMINE

Praeguste teadmiste kohaselt on metssigade-metsnugise ja metsise arvukuse vahel selge seos. Sigade aafrika katkust tingitud suur metssigade suremus on näidanud, et aladel, kus metssea arvukus on oluliselt vähenenud, metsise arvukus tõuseb või püsib stabiilne. Sarnane seos valitseb ka metsnugise ja metsise arvukuse vahel. Sellest tulenevalt on nendel aladel, kus hundipopulatsioon puudub,

oluline ulukite arvukust jälgida ja vajadusel vähendada. Tegevuse vajaduse üle otsustab ja seda korraldab vastavalt vajadusele KeA, täideviijad võivad olla maaomanikud või jahimehed.

Tegevus on kaitse-eesmärkide ohtu sattumise korral I prioriteediga ja seda korraldab KeA koostöös jahiseltsiga Gustav.

4.3 TARISTU. KAITSEALA TÄHISTAMINE

Kaitseala piirid ja liikumispiiranguga vööndid tuleb tähistada. Selleks on vajalik paigaldada alale kulgevatele teedele ja sihiotstele kaitsealast teavitavad tähised, kokku 14 tähist. Kirikuraba looduskaitsealal on üks liikumispiiranguga sihtkaitsevöönd. Keeluajal vööndisse sattumise vältimiseks tuleb sinna suunduvad sihid varustada vastavate tähistega, et vältida seaduserikkumist ja tagada liigi heaks käekäiguks vajalikku rahu. Liikumiskeeluajaga tähiseid tuleks panna 7, neist kolme paigaldamine (*tähistamise* kaardikihi tabelis märgitud tärniga) muutub vajalikuks pärast veerežiimi taastamistöid – kraavitrasside raadamist ja kraavide sulgemist Kirikuraba skv, mis avab raba kirdeosas juurdepääsu skv-sse. Ala lääneküljele tuleks kavandada ka üks kaitseala ja selle kaitsekorda tutvustav infotahvel.

Veerežiimi taastamistöode ajaks tuleks kindlasti püstitada ajutine infotahvel, mis teavitab kaitsealal tehtavate tööde eesmärgist ja kestvusest.

Tähiste paigaldamine ja asendamine toimub vastavalt vajadusele. Tegevus kuulub II prioriteeti ja seda korraldab RMK.

4.4 KAVAD, EESKIRJAD. KKK UUENDAMINE JA UUE KKK KOOSTAMINE

Kaitsekorralduskava eesmärgid on seatud kümneks aastaks, kuid eelarve ja tegevuskava planeerimine nii pikaks ajaks on keeruline. Käesoleva kaitsekorralduskava tulemuslikkuse vahehindamine toimub 2021. aastal, kui hinnatakse tehtud töid ja uuendatakse nii tegevuskava kui ka eelarvet. Kaitsealuste liikide seisundit hinnatakse kaitsekorralduskava perioodi lõpus kaitseväärtuste inventeerimise tulemuste põhjal. Kaitsekorraldusperioodi lõpus tuleb koostada uus kaitsekorralduskava järgnevas 10-aastasest perioodiks.

Tegevuse korraldajaks on KeA, uus kaitsekorralduskava koostatakse aastateks 2026 – 2035, tegemist on I prioriteedi tööga.

4.5 EELARVE

Eelarve tabelisse 2 on koondatud tööd, mis on täitmiseks käesoleva kaitsekorralduskavaga ettenähtud perioodi jooksul.

Tabelis on tegevused jaotatud vastavalt tegevuse olulisusele järgmistesse prioriteetsusklassidesse:

I prioriteet – hädavajalik tegevus, millela kaitse-eesmärkide täitmine planeeritavas ajavahemikus on võimatu, see on väärtuste säilimisele ja toimiva ohuteguri kõrvaldamisele suunatud tegevus; kaitsekorralduse tulemuslikkuse hindamiseks vajalik tegevus;

II prioriteet – vajalik tegevus, mis on suunatud väärtuste taastamisele, eksponeerimisele ja potentsiaalsete ohutegurite kõrvaldamisele;

III prioriteet – soovituslik tegevus ehk tegevus, mis aitab kaudselt kaasa väärtuste säilimisele ja taastamisele ning ohutegurite kõrvaldamisele.

Tabel 1. Kirikuraba looduskaitseala kaitsekorralduslikud tegevused, eelarve ja ajakava.

Jrk	Tegevuse nimetus	Tegevuse tüüp	Korraldaja	Prioriteet	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	Kokku
					Sadades eurodes										
Inventuurid, seired, uuringud															
4.1.1	Kaitsealuste linnuliikide seire	Inventuur, seire	KAUR	I	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
4.1.2	Taastamistööde järeluuring	Uuringud	KeA, RMK, KAUR	I					X	X	X	X	X	X	X
Taastamine ja ohjamine															
4.2.1	Loodusliku veerežiimi taastamine	Veerežiimi taastamine (puistu eemaldamine ja hõrendamine, kraavide täitmine)	RMK	I					20	15					35

Jrk	Tegevuse nimetus	Tegevuse tüüp	Korraldaja	Priori- teet	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	Kokku
4.2.2.	Metssigade ja väikekiskjate arvukuse reguleerimine	Probleemliigi tõrje	KeA, MO	I		3		3		3		3		3	15
Taristu															
4.3	Kaitseala tähistamine	Kaitsealuste objektide tähistamine	RMK	II		X	X						X		X
Kavad, eeskirjad															
4.4	KKK uuendamine ja uue KKK koostamine	Tegevuskava	KeA	I					X					X	X
KOKKU:						3		3	20	18		3		3	50

KAUR - Keskkonnaagentuur

KeA – Keskkonnaamet

RMK – Riigimetsa Majandamise Keskus

MO – maaomanik

5 KAITSEKORRALDUSE TULEMUSLIKKUSE HINDAMINE

Kaitsekorralduskava on koostatud 10 aastaks (2017-2026). Kaitsekorraldusmeetmete tulemuslikkuse hindamiseks tuleb dokumenteerida kõik kaitsealal tehtavad kaitsekorraldusliku iseloomuga tööd ja tegevused. Kaitsekorraldusperioodi keskel ja lõpus koostatakse kaitsekorralduse tulemuslikkuse analüüs. Käesoleva kaitsekorralduskava tulemuslikkuse vahehindamine toimub 2021. aastal ning kava eesmärkide täitmise analüüs 2026. aastal.

Kaitsekorraldusperiood on olnud edukas, kui on tehtud kaitsekorralduskavas planeeritud kaitsekorralduslikud tegevused. Kaitseväärtuste säilimise osas tuleb kaitsekorraldusperioodi tulemuslikkuse hindamise aluseks võtta tabelis 2 toodud näitajad.

Tabel 3. Kaitsekorralduse tulemuslikkuse hindamine.

Jrk	Väärtus	Indikaator	Kriteerium	Tulemus	Selgitus
2.1.2	Metsis (<i>Tetrao urogallus</i>)	• Mäng, kused	• 1mäng, 4 kukke	• Metsisemäng alal on säilinud	Hinnangu aluseks on inventuuride ja seirete tulemused.
2.1.3	Kanakull (<i>Accipiter gentilis</i>)	• Pesitsev paar	• 1 paar	• Vähemalt 1 paar	Hinnangu aluseks on inventuuride ja seirete tulemused.
2.2.1	rabad (7110*)	• Pindala, seisund	• 100 ha, seisund B	• 100 ha, seisund vähemalt B	Hinnangu aluseks on inventuurid
2.2.2	rikutud, kuid taastumisvõimelised rabad (7120)	• Pindala, seisund	• 18 ha, seisund C	• 18 ha, seisund vähemalt C	Hinnangu aluseks on inventuurid
2.2.3	vanad loodusmetsad (9010*)	• Pindala, seisund	• 30 ha, seisund B ja C	• 30 ha, seisund vähemalt B ja C	Hinnangu aluseks on inventuurid
2.2.4	rohundite-rikkad kuusikud (9050)	• Pindala, seisund	• 5 ha, seisund B ja C	• 5 ha, seisund B ja C	Hinnangu aluseks on inventuurid

2.2.5	soostuvad ja soo-lehtmetsad (9080*)	• Pindala, seisund	• 15 ha, seisund C	• 15 ha, seisund vähemalt C	Hinnangu aluseks on inventuurid
2.2.6	siirdesoo- ja rabametsad (91D0*)	• Pindala, seisund	• 74 ha, seisund A-C	• 74 ha, seisundiga A-C	Hinnangu aluseks on inventuurid

KASUTATUD MATERJALID

1. Kirikuraba kuivendussüsteemi mõju uuring. 2016. AS Maves, Keskkonnaameti tellimus nr 16032. Tallinn.
2. Kontkanen, H., Nevalainen, T., Lõhmus, A. 2004. Röövlinnud ja metsamajandus. Eesti Entsüklopeediakirjastus. 91 lk.
3. Lõhmus, A. Kokkuvõtte metsise uuringu tulemustest. Ettekanne TÜ zooloogia osakonna looduskaitsebioloogia töörühma infopäevalt ametnikele 18.01.2017.
4. Lõhmus, A. <https://www.youtube.com/watch?v=bOE9pVvdSto>
5. Metsise (*Tetrao urogallus*) liigi tegevuskava (eelnõu). Keskkonnaamet.
6. Paal, J. 1999. Eesti taimkatte kasvukohatüüpide klassifikatsioon. http://www.botany.ut.ee/jaanus.paal/Jaanuse_Artiklite_koopiad/kasvukohatyypide.klassifikatsioon.Paal.pdf
7. Paal, J. 2007. Loodusdirektiivi elupaigatüüpide käsiraamat. Tallinn.
8. Pass, E. (2015). Siirdesoometsade kuivendamise mõju metsise (*Tetrao urogallus*) pesariüstele – katse tehispesadega. Tartu Ülikool.
9. Peensoo, B. (2015). Metsise (*Tetrao urogallus*) kohanemine metsamaastiku muutustega: mängualade asukohadünaamika Eestis. Tartu Ülikool.
10. Randla, T. 2015. Metsise (*Tetrao urogallus*) kaitse tegevuskava. Keskkonnaamet.
11. Salla, M. 2016. Metsise (*Tetrao urogallus* L.) elupaikade taastamise metsamajanduslikud võimalused. Magistritöö, Eesti Maaülikool.
12. Tornberg, R., Lindén, A., Byholm, P., Ranta, E., Valkama, J., Helle, P., Lindén, H. 2013. Coupling in goshawk and grouse population dynamics in Finland. *J. Ornithol.* 171:863-872.
13. Tornberg, R., Rytönen, S., Välimäki, P., Valkama, J., Helle, P. 2016. Northern Goshawk (*Accipiter gentilis*) may improve Black Grouse breeding success. *J. Ornithol.* 157:363-370.
14. Väli, Ü., Tuule, A. 2014. Kanakulli (*Accipiter gentilis*) kaitse tegevuskava. Eelnõu. Eesti Ornitoloogiaühing. Keskkonnaministeerium.
15. <https://soo.elfond.ee/tegevused/liikide-uuring/metsis/>

6 LISAD

6.1 LISA 1. KIRIKURABA LOODUSKAITSEALA KAITSE-EESKIRI

Väljaandja: Vabariigi Valitsus

Akti liik: määrus

Teksti liik: algtekst-terviktekst

Redaktsiooni jõustumise kp: 09.11.2013

Redaktsiooni kehtivuse lõpp: Hetkel kehtiv

Avaldamismärge: RT I, 30.10.2013, 3

Kirikuraba looduskaitseala moodustamine ja kaitse-eeskiri

Vastu võetud 21.10.2013 nr 152

Määrus kehtestatakse looduskaitseaduse § 10 lõike 1 alusel.

1. peatükk Üldsätted

§ 1. Ala kaitse alla võtmine ja kaitse-eesmärk

(1) Võetakse kaitse alla ala Jõgeva maakonnas Puurmani vallas Kirikuvalla ja Tõrve külas ning Tabivere vallas Sortsi külas, mille nimeks saab Kirikuraba looduskaitseala (edaspidi kaitseala).

(2) Kaitseala² kaitse-eesmärk on kaitsta:

1) Kiriku raba ja seda ümbritsevaid soo- ja salumetsi;

2) elupaigatüüpe, mida nõukogu direktiiv 92/43/EMÜ looduslike elupaikade ning loodusliku loomastiku ja taimestiku kaitse kohta (EÜT L 206, 22.07.1992, lk 7–50) nimetab I lisas. Need elupaigatüübid on rabad (7110*)³, vanad looduspõõsad (9010*), rohunditerikkad kuusikud (9050), soostuvad ja soo-lehtmetsad (9080*), siirdesoo- ja rabametsad (91D0*) ning rikutud, kuid taastumisvõimelised rabad (7120);

3) liike, mida Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 2009/147/EÜ loodusliku linnustiku kaitse kohta (ELT L 20, 26.01.2010, lk 7–25) nimetab I lisas ning mis on ühtlasi II kategooria kaitsealused liigid.

(3) Kaitseala maa- ja veeala jaguneb vastavalt kaitsekorra eripärade ja majandustegevuse piiramise astmele kaheks sihtkaitsevööndiks ja piiranguvööndiks.

(4) Kaitsealal tuleb arvestada looduskaitseaduses sätestatud piiranguid käesolevas määruses sätestatud erisustega.

§ 2. Kaitseala piir

() Kaitseala välispiir ja vööndite piirid on esitatud kaardil määruse lisas⁴.

§ 3. Kaitseala valitseja

() Kaitseala valitseja on Keskkonnaamet.

§ 4. Kaitse alla võtmise ja piirangute põhjendused

() Määruse seletuskirjas on esitatud põhjendused:

- 1) kaitse alla võtmise eesmärkide vastavuse kohta kaitse alla võtmise eeldustele;
- 2) loodusobjekti kaitse alla võtmise otstarbekuse kohta;
- 3) kaitstava loodusobjekti tüübi valiku kohta;
- 4) kaitstava loodusobjekti välis- ja vööndite piiri kulgemise kohta;
- 5) kaitsekorra kohta.

2. peatükk Kaitsekorra üldpõhimõtted

§ 5. Lubatud tegevus

(1) Inimestel on lubatud viibida ning korjata marju, seeni ja muid metsa kõrvalsaadusi kogu kaitsealal, välja arvatud § 11 punktis 3 sätestatud juhul Kirikuraba sihtkaitsevööndis.

(2) Kaitsealal on lubatud jahipidamine 1. septembrist 31. jaanuarini.

(3) Kaitsealal on lubatud sõidukiga sõitmine teedel. Mootorsõidukiga ja maastikusõidukiga sõitmine väljaspool teid on lubatud järelevalve- ja päästetöödel, kaitse-eeskirjaga lubatud töödel, sh metsatöödel, kaitseala valitsemise ja kaitse korraldamisega seotud töödel ning kaitseala valitseja nõusolekul teostataval teadustegevusel.

§ 6. Keelatud tegevus

(1) Kaitsealal on keelatud:

- 1) telkimine ja lõkketegemine;
- 2) uute ehitiste püstitamine, välja arvatud kaitseala valitseja nõusolekul tootmisotstarbeta rajatiste püstitamine kaitseala tarbeks.

(2) Kaitseala valitseja nõusolekuta on kaitsealal keelatud:

- 1) muuta katastriüksuse kõlvikute piire ja sihtotstarvet;
- 2) koostada maakorralduskava ja teha maakorraldustoiminguid;
- 3) kehtestada detailplaneeringut ja üldplaneeringut;
- 4) anda nõusolekut väikeehitise ehitamiseks;
- 5) anda projekteerimistingimusi;

- 6) anda ehitusluba;
- 7) rajada uut veekogu, mille pindala on suurem kui viis ruutmeetrit, kui selleks ei ole vaja anda vee erikasutusluba või ehitusluba või nõusolekut väikeehitise ehitamiseks;
- 8) jahiulukeid lisaõõta.

§ 7. Tegevuse kooskõlastamine

- (1) Kaitseala valitseja ei kooskõlasta tegevust, mis kaitse-eeskirja kohaselt vajab kaitseala valitseja nõusolekut, kui see võib kahjustada kaitseala kaitse-eesmärgi saavutamist või kaitseala seisundit.
- (2) Kui tegevust ei ole kaitseala valitsejaga kooskõlastatud või tegevuses ei ole arvestatud kaitseala valitseja kirjalikult seatud tingimusi, mille täitmise korral tegevus ei kahjusta kaitseala kaitse-eesmärgi saavutamist või kaitseala seisundit, ei teki isikul, kelle huvides nimetatud tegevus on, vastavalt haldusmenetluse seadusele õiguspärasest ootust sellise tegevuse õiguspärasuse suhtes.
- (3) Keskkonnaministeeriumil või Keskkonnaametil kui keskkonnamõju hindamise järelevalvajal on õigus määrata kaitseala kaitseks keskkonnanõudeid, kui kavandatav tegevus võib kahjustada kaitseala kaitse-eesmärgi saavutamist või kaitseala seisundit.

3. peatükk Sihtkaitsevöönd

§ 8. Sihtkaitsevööndi määratlus

- (1) Sihtkaitsevöönd on kaitseala osa seal väljakujunenud või kujundatavate koosluste säilitamiseks.
- (2) Kaitsealal on kaks sihtkaitsevööndit:
  - 1) Kirikuvalla sihtkaitsevöönd;
  - 2) Kirikuraba sihtkaitsevöönd.

§ 9. Sihtkaitsevööndi kaitse-eesmärk

( ) Kirikuvalla ja Kirikuraba sihtkaitsevööndi kaitse-eesmärk on soo- ja metsaökosüsteemi looduslikkuse säilitamine ja taastamine ning kaitsealuste liikide ja nende elupaikade kaitse. Kaitstavad elupaigatüübid on rabad (7110*), vanad loodusmetsad (9010*), rohunditerikkad kuusikud (9050), soostuvad ja soo-lehtmetsad (9080*), siirdesoo- ja rabametsad (91D0*) ning rikutud, kuid taastumisvõimelised rabad (7120).

§ 10. Lubatud tegevus

- ( ) Kaitseala valitseja nõusolekul on sihtkaitsevööndis lubatud:
  - 1) liigi elutingimuste säilitamiseks ja parandamiseks alusmetsa, järelkasvu ja puistu teise rinde harvendamine 1. septembrist 31. jaanuarini Kirikuraba sihtkaitsevööndis;
  - 2) metsakoosluste kujundamine vastavalt kaitse-eesmärgile nende kasvukohale omase loodusliku struktuuri saavutamiseks Kirikuvalla sihtkaitsevööndis;

- 3) olemasolevate maaparandussüsteemide hoiutööd ja loodusliku veerežiimi taastamine;
- 4) rajatiste hooldustööd.

§ 11. Keelatud tegevus

- ( ) Sihtkaitsevööndis on keelatud, kooskõlas käesolevas määruses sätestatud erisustega:
- 1) majandustegevus;
  - 2) loodusvarade kasutamine;
  - 3) inimeste viibimine 1. veebruarist 30. juunini Kirikuraba sihtkaitsevööndis, välja arvatud järelevalve- ja päästetöödel, kaitseala valitsemise ja kaitse korraldamisega seotud töödel ning kaitseala valitseja nõusolekul teostataval teadustegevusel;
  - 4) rahvaürituste korraldamine.

4. peatükk Piiranguvöönd

§ 12. Piiranguvööndi määratlus

- (1) Piiranguvöönd on kaitseala osa, mis ei kuulu sihtkaitsevööndisse.
- (2) Kaitsealal on Kirikumetsa piiranguvöönd.

§ 13. Piiranguvööndi kaitse-eesmärk

- ( ) Piiranguvööndi kaitse-eesmärk on looduse mitmekesisuse säilitamine, liikide soodsa seisundi tagamine ning seal esinevate elupaikade kaitse.

§ 14. Lubatud tegevus

- (1) Piiranguvööndis on lubatud:
  - 1) majandustegevus, arvestades käesolevas määruses sätestatud erisustega;
  - 2) rahvaürituse korraldamine selleks ettevalmistamata ja tähistamata kohas.
- (2) Piiranguvööndis on lubatud uuendusraie tegemine 1. septembrist 31. jaanuarini, kusjuures arvestada tuleb järgmisi piiranguid:
  - 1) lageraie korral ei tohi langi pindala ületada 1 ha ning laius 30 meetrit;
  - 2) turberaie korral ei tohi langi pindala ületada 2 ha;
  - 3) üle 60 aasta vanuse metsa osakaal piiranguvööndis tervikuna ei tohi jääda väiksemaks kui 50%;
  - 4) uuendusraielankide ümber tuleb jätta üle 60 aasta vanust puistut vähemalt 100 m laiuse ribana;
  - 5) männikute, kuusikute, kaasikute, haavikute ja sanglepikute uuendusraielangil tuleb elustiku mitmekesisuse tagamiseks jätta alles säiliku puud ja nende säilinud osad tüvepuudu kogumahuga vähemalt kümme tihumeetrit hektari kohta.

§ 15. Keelatud tegevus

() Piiranguvõondis on keelatud:

- 1) uue maaparandussüsteemi rajamine;
- 2) veekogude veetaseme ja kaldajoone muutmine;
- 3) puhtpuistute kujundamine ja energiapuistute rajamine;
- 4) puidu kokku- ja väljavedu külmumata pinnaselt. Kaitseala valitseja võib lubada puidu kokku- ja väljavedu, kui pinnas seda võimaldab;
- 5) maavara kaevandamine;
- 6) biotsiidi, taimekaitsevahendi ja väetise kasutamine.

5. peatükk Lõppsätted

§ 16. Määruse jõustumine

() Määrus jõustub kümnendal päeval pärast Riigi Teatajas avaldamist.

§ 17. Menetluse läbiviimine

() Kirikuraba looduskaitseala kaitse-eeskirja kehtestamise menetlus viidi läbi keskkonnaministri 3. märtsi 2010. a käskkirjaga algatatud haldusmenetluses, mille ülevaade koos ärakuulamise tulemustega on esitatud käesoleva määruse seletuskirjas⁵.

§ 18. Vaidlustamine

() Määrust on võimalik vaidlustada, esitades kaebuse halduskohtusse halduskohtumenetluse seadustikus sätestatud korras, osas, millest tulenevad kinnisasja omanikule või valdajale õigused ja kohustused, mis puudutavad kinnisasja kasutamist või käsutamist.

1 EÜ Nõukogu direktiiv 92/43/EMÜ looduslike elupaikade ning loodusliku loomastiku ja taimestiku kaitse kohta (EÜT L 206, 22.07.1992, lk 7–50) ning Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 2009/147/EÜ loodusliku linnustiku kaitse kohta (ELT L 20, 26.01.2010, lk 7–25).

2 Kaitseala moodustatakse keskkonnaministri 13. jaanuari 2005. a määrusega nr 1 „Metsise püsielupaikade kaitse alla võtmine” kaitse alla võetud Kirikuraba metsise püsielupaiga baasil. Tulenevalt Vabariigi Valitsuse 5. augusti 2004. a korralduse nr 615-k „Euroopa Komisjonile esitatav Natura 2000 võrgustiku alade nimekiri” lisa 1 punkti 1 alapunktist 535 hõlmab kaitseala Kirikuraba loodusala, kus tegevuse kavandamisel tuleb hinnata selle mõju kaitse-eesmärkidele, arvestades Natura 2000 võrgustiku alade suhtes kehtivaid erisusi.

3 Sulgudes on siin ja edaspidi kaitstava elupaigatüübi koodinumber vastavalt nõukogu direktiivi 92/43/EMÜ I lisale. Tärniga (*) on tähistatud esmatähtsad elupaigatüübid.

4 Kaitseala välispiir ja võondite piirid on märgitud määruse lisas esitatud kaardil, mille koostamisel on kasutatud Eesti põhikaarti (mõõtkava 1:10 000) ja maakatastri andmeid. Kaardiga saab tutvuda Keskkonnaametis, Keskkonnaministeeriumis, keskkonnaregistris (<http://register.keskkonnainfo.ee>) ja maainfosüsteemis (www.maaamet.ee).

5 Seletuskirjaga saab tutvuda Keskkonnaministeeriumi veebilehel www.envir.ee.

Andrus Ansip
Peaminister

Keit Pentus-Rosimannus
Keskkonnaminister

Heiki Loot
Riigisekretär
Lisa Kirikuraba looduskaitseal

6.2 LISA 2. VÄÄRTUSTE KOONDTABEL

Kaitseväärtus	Kaitse-eesmärk (30 a)	Ohutegurid	Vajalikud meetmed	Oodatav tulemus (10 a)
metsis (<i>Tetrao urogallus</i>)	Metsise elupaiga kvaliteet on veerežiimi taastamistööde tagajärjel paranenud, metsised mängivad ja pesitsevad jätkuvalt kaitsealal.	<ul style="list-style-type: none"> • Elupaikade kvaliteedi halvenemine kuivenduse mõjul, mis toob endaga kaasa muutused metsa struktuuris ja puhmarindes. Alusmetsa tihenemine ja metsasihtide kinnikasvamine halvendavad liigi toitumisvõimalusi. • Pesade rüüstamine metssigade ja väikekiskjate poolt. • Mänguaegne häirimine (matkamise ja muu tegevuse) käigus. 	<ul style="list-style-type: none"> • Loodusliku veerežiimi taastamine kraavide sulgemisega, mis parandab elupaigakvaliteeti. • Elupaiga taastamine valikraie teel. Puistu hõrendamine, jättes eelistatult kasvama metsisele sobivad vanad männid ehk mägupuud. • Väikekiskjate ja metssea arvukuse reguleerimine vastavalt vajadusele, lähtudes kehtivatest õigusaktidest. • Üldise teadlikkuse tõstmine, mis on seotud inimeste liikumisega (matkamine, loodusfotograafia vms) lindude mängu- ja pesitsusperioodil. Liikumispiiranguga Kirikuraba sihtkaitsevööndi tähistamine ja järelevalve piirangutest kinnipidamise üle. 	Metsisemäng on kaitsealal säilinud. Elupaiga kvaliteet pole langenud (kuivenduse mõju pole suurenenud).
kanakull (<i>Accipiter gentilis</i>)	Kanakulli pesitsusbiotoop säilib heas seisus, linde ei häirita pesitsusperioodil ja liik toimib kui väikekiskjate ja pesarüüstajate arvukuse looduslik reguleerija.	Pesapaikade hävimine ning lindude häirimine pesitsusperioodil.	Kehtiv kaitsekord tagab pesapaikade säilimise ning pesitsusrahu, kuna kanakulli pesa asub liikumispiiranguga Kirikuvalla skv-s. Lisameetmete rakendamiseks puudub vajadus.	Kanakulli pesitsusbiotoop säilib heas seisus, linde ei häirita pesitsusperioodil ja liik toimib kui väikekiskjate ja pesarüüstajate arvukuse looduslik reguleerija.
laanerähn (<i>Picoides tridactylus</i>)	Laanerähn pesitseb kaitsealal.	Kehtiv kaitsekord tagab pesitsusbiotoopide säilimise ning pesitsusrahu, liigi arvukus tõuseb.	Lisameetmete rakendamiseks puudub vajadus.	Laanerähn pesitseb kaitsealal.

Kaitseväärtus	Kaitse-eesmärk (30 a)	Ohutegurid	Vajalikud meetmed	Oodatav tulemus (10 a)
rabad (7110*)	Elupaigatüüp on <i>ca</i> 100 hektaril säilinud, kraavide sulgemise tulemusena on servaalade kinnikasvamine aeglustunud.	<ul style="list-style-type: none"> • Piirnevate kraavide mõjul on loomulik veerežiim muutunud. Raba servad kasvavad kinni. • Mõjualas olevate peakraavide rekonstrueerimine mõjutab kaitseala veerežiimi. 	<ul style="list-style-type: none"> • Kraavide sulgemine raba piiril aeglustab vee äravoolu äärealadelt. Mändide kasv pidurdub. • Maaparanduse võimaliku keskkonnamõju analüüsimine ja arvestamine (Natura eelhindang) maaparandussüsteemide hooldamisel ning kooskõlastuse andmisel väljaspool kaitseala toimuvate tööde puhul. 	Elupaigatüüp on <i>ca</i> 100 hektaril säilinud, kraavide sulgemise esialgse tulemusena on põhjavee tase rabas tõusnud.
rikutud, kuid taastumisvõimelised rabad (7120)	Rikutud, kuid taastumisvõimelise raba elupaigatüübi veerežiim paraneb kraavide sulgemise tulemusena. Pikaajalise protsessi tagajärjel väheneb elupaigatüübi pindala ja suureneb 7110* või 91D0* pindala.	Kraavide ja turbaakude pikaajalise mõju tulemusena on loomulik veerežiim muutunud. Raba pinnas on pöördmatult kahjustatud. Loodusliku veerežiimi rikkumise mõju kooslustele avaldub pikaajaliste muutustena	Kraavide sulgemine tõstab rabas põhjavee taset ja parandab elupaigatüübi seisundit.	Veerežiimi taastamistööd tõstavad elupaigatüübi kvaliteeti ja parandavad seisundit.
vanad loodumetsad (9010*)	Vanu loodumetsi leidub kaitsealal vähemalt 30 hektaril ja nende seisund ei ole halvenenud.	Sellesse elupaigatüüpi inventeeritud metsad asuvad skv-s ja sealne kaitsekord on piisav nende seisundi säilimiseks.	Elupaigatüübi seisundi parandamiseks lisameetmeid vaja ei lähe. Selle elupaigatüübi osakaal kraavide sulgemisel võiks suurenedada.	Vanu loodumetsi leidub kaitsealal vähemalt 30 hektaril ja nende seisund ei ole halvenenud.
rohunditerikkad kuusikud (9050)	Elupaigatüübi säilimine vähemalt 5 hektaril.	Suurem osa sellest elupaigatüübist paikneb piiranguvööndis. Piiranguvööndi metsades on lubatud majandustegevus. Vastavalt kehtivale kaitse-eeskirjale on Kirikumetsa pv-s lubatud uuendusraie 1. septembrist kuni 31. jaanuarini.	Kaaluda väärtuslike elupaigatüüpide ümbertsoneerimist.	Elupaigatüübi säilimine vähemalt 5 hektaril.
soostuvad ja soolehtmetsad (9080*)	Soostuvate ja soolehtmetsade ulatus on vähemalt 15 hektarit ja seisund pole halvenenud.	Selle elupaigatüübi metsad asuvad sihtkaitsevööndis ja kehtiv kaitsekord on piisav, et tagada säilimine ja eraldi meetmeid ei ole vaja.	Suletavate kraavide mõjupiirkonnas niiskuse suurenemine elupaigatüübi seisundit ei halvenda.	Soostuvate ja soolehtmetsade ulatus on vähemalt 15 hektarit ja seisund pole halvenenud.

Kaitseväärtus	Kaitse-eesmärk (30 a)	Ohutegurid	Vajalikud meetmed	Oodatav tulemus (10 a)
siirdesoo- ja rabametsad (91D0*)	Siirdesoo- ja rabametsade pindala on vähemalt 75 ha ning seisund pole halvenenud.	Metsa ja soo kuivendus, mis põhjustab metsamuldade kuivenemise ja kõdusoo-metsade kujunemise väärtuslike metsade asemele. Ka olemasoleva kõdusoo jätkuv kuivenemine põhjustab turba mineraliseerumist ja metsa boniteedi paranemist.	Kraavide sulgemise tagajärjel elupaigatüübi seisund paraneb.	Siirdesoo- ja rabametsade pindala on vähemalt 75 ha ning seisund pole halvenenud.

6.3 LISA 3. KIRIKURABA FOTOD.

Joonis 8. Kopro tegutsemisjäljed Kirikuraba looduskaitseala Hundi peakraavil ja selle lähistel mais 2017. a.